

PROTOKOLL
fra
møtet i Omsetningsrådets arbeidsutvalg

tirsdag 7. oktober kl. 10.00

(Møte nr. 10 2003)

Møtet ble satt kl. 10.00

Til stede: Ottar Befring (leder), Steinar Hauge, Harald Mork, Geir Grosberg og Bjarne Undheim

Fra SLF: Haavard Elstrand, Tor Erik Jørgensen, Håvard Mjelde, Sindre Flø, Øyvind Breen, Roald Nes, Randi Evju Schweigaard, Hilde Kari Skarstein, Tora Sandbu

Lederen fastslo at møtet kunne gjøre vedtak.

1. DAGSORDEN

Vedtak:

Dagsorden godkjennes uten merknader.

2. GODKJENNING AV PROTOKOLL

Vedtak:

Protokollen fra møtet i Arbeidsutvalget 08.09.2003 godkjennes.

Innhold:

3.	Reguleringsanlegg i kjøttsektoren - Tilbakebetaling av restbevilgning ved Norsk Kjøtt sitt anlegg i Lillesand	3
4.	Markedsregulering kjøtt – Oppgave for 1. halvår 2003	4
5.	Avsetningstiltak kjøtt – Markedssituasjonen for kjøtt	5
6.	Faglige tiltak i fjørfesektoren - Disponering av ekstra FoU-midler 2003 - Erstatning ifm. prosjektet ”Feltforsøk, alternativer til koksidiostatika”	7
7.	Reguleringslagring av epler sesongen 2003	8
8.	Klage fra AL Gartnerhallen på Omsetningsrådets vedtak om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg i hagebrukssektoren.....	9
9.	Markedsregulering melk – Oppgave over salg av geitemelk til fôr 1. halvår 2003	10
10.	Markedsregulering melk – Levering av skolemelk 1. halvår 2003	11
11.	Markedsregulering melk – Rentesats for 2. halvår 2003	12
12.	Opprettelse av Opplysningskontor for meieriprodukter (OFM).....	12
13.	Markedsregulering melk – Oppgave over eksport av smør 1. halvår 2003	21
14.	Støtten til Norsk Mat- og Miljøanalyse AS (Norsk Matanalyse) fra fondene for omsetningsavgift	21
15.	Søknad om tilskudd til utvidelse av eksisterende reinslakteri i Karasjok.....	30
16.	Markedsregulering melk – Spørsmål om dekning av tap for Synnøve Finden ASA ved eksport av ost av neddømt kvalitet.....	31

3. Reguleringsanlegg i kjøttsektoren - Tilbakebetaling av restbevilgning ved Norsk Kjøtt sitt anlegg i Lillesand

Norsk Kjøtt meddeler i brev av 23.04.2001 at all slakting ved Norsk Kjøtt sitt anlegg i Lillesand opphørte med virkning fra 1.10.2000.

Skjæring og lagring har pågått fram til juni 2002 hvor en liten del av anlegget ble utnyttet jf. brev fra Norsk Kjøtt 18.04.2002. Dette er imidlertid ikke aktiviteter som inngår i markedsreguleringen, og tidspunktet for opphør av reguleringsvirksomheten legges til grunn for når avskrivningsperioden ansees avsluttet.

Omsetningsrådet skal derfor ta stilling til spørsmålet om tilbakebetaling av gjenstående tilskudd bevilget til anlegget, jf. forskrift om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg av 21.05.1979.

Til AGROs nyanlegg i Lillesand bevilget Omsetningsrådet 22.11.1988 et tilskudd på 2,0 mill. kroner i tilskudd med tilsagn om ytterligere 16,0 mill. kroner. Anlegget var kalkulert til å koste 82,9 mill. kroner, hvorav 50 mill. kroner ble ansett å omfatte tiltak som var tilskuddsberettiget. Av søknaden om tilskudd til anlegget i 1988 framgår det at anlegget i tillegg til slakting skulle brukes til skjæring og foredling. Når det gjelder oppstart av avskrivningsperiode, er Omsetningsrådets praksis at avskrivning løper fra anlegget er tatt i bruk. Dersom det ikke går klart fram av dokumentasjonen når anlegget er tatt i bruk, legges dato for innsendt sluttoppgave til grunn. Sluttoppgave for bygging av anlegget ble sendt Omsetningsrådet i brev datert 22.01.1991. Dette innebærer at starttidspunktet for avskrivningen av tilskuddet er 1991.

Omsetningsrådet behandlet sluttoppgave for utbyggingen 14.03.1991. Regnskapet viste en total kostnad på 81,6 mill. kroner. Sluttoppgjør ble foretatt i henhold til opprinnelig bevilgning og tilsagn, slik at samlet tilskudd utgjorde 18,0 mill. kroner.

Ved slaktingens opphør i 2000 gjensto 21 års avskrivningstid for tilskuddet til bygg, mens ett år gjensto for tilskuddsandelen til maskiner og utstyr. Basert på byggeregnskapet er kostprisfordelingen satt til 65 % for bygg og 35 % for maskiner og utstyr. Resttilskuddet utgjør etter dette kr 8 190 000 for bygg og kr 630 000 for maskiner og utstyr, til sammen kr 8 820 000.

I salgsforberedelsene ble det anslått en markedsverdi på 25 mill. kroner for virksomheter som kunne utnytte byggets særegenheter, eksempelvis fjøs og frysedel. Teknisk verdi ble fastsatt til 19 mill. kroner. Anlegget ble solgt som et næringshagekonsept til Sand Mølle i mars 2003 til en pris på 14,75 mill. kroner. Av denne salgsprisen utgjorde i følge Norsk Kjøtt 1 mill. kroner salgskostnader. Det er ingen praksis i tilbakebetalingssaker for å hensynte denne type kostnader.

I salgsvitalen for anlegget ble det tatt inn en klausul om at anlegget ikke kunne brukes til slakting de første 10 årene etter salget. Bakgrunnen for klausulen var at anlegget ville hatt en høyere bruksverdi om det ble benyttet til slakterivirksomhet. I løpet av perioden etter salget har det vist seg at en leietager var interessert i å benytte anlegget til slakting, og dette har økt prisen med kr 1 350 000. Slik blir total oppnådd salgpris 16,1 mill. kroner.

Ved avvikling av anlegg skal det vurderes om salgsverdien, eller antatt avhendelsesverdi er lav, rimelig eller høy i forhold til framskrevet investeringsverdi, jf. forskriftens § 3. I dette tilfellet er framskrevet kostpris beregnet til 93 mill. kroner. Når salgsverdien på 16,1 mill. kroner legges til grunn, utgjør salgsverdien 17,3 % av framskrevne investeringer. Praxis i slike tilbakebetalingssaker er at prosentsatsen som uttrykker forholdet mellom oppnådd salgpris og framskrevet kostpris skal være relativt lav, før den blir karakterisert som så lav at det åpner for en vurdering vedrørende reduksjon i tilbakebetalingsbeløpet. I tidligere saker hvor nevnte prosentsats er på samme nivå, har det ikke blitt gitt reduksjon i tilbakebetalingsbeløpet. I dette tilfellet må helt klart oppnådd salgpris ansees å være rimelig, jf. forskrift om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg § 3.

Når markedsregulator har oppnådd en rimelig salgpris, skal hele det beregnede resttilskuddet tilbakebetales.

Med hjemmel i forskrift 1979-05-21 nr. 4272 om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår for Omsetningsrådet at det gjøres følgende vedtak:
Av midler stilt til disposisjon fra jordbruksavtalen til reguleringstiltak skal Norsk Kjøtt tilbakebetale kr 8 820 000 av tilskudd gitt Norsk Kjøtt sitt anlegg i Lillesand. Beløpet bokføres som tilbakeførte bevilgninger til reguleringsanlegg.

4. Markedsregulering kjøtt – Oppgave for 1. halvår 2003

Med brev av 27.08.2003 fra Norsk Kjøtt oversendes oppgave for markedsreguleringen for 1. halvår 2003.

Omsetningsrådet fastsatte i møtet 19.06.2003 satser for markedsreguleringen av kjøtt for kalenderåret 2003, og satsene knyttet til reguleringsaktivitetene som er benyttet i denne oppgaven er i henhold til disse.

I oppgaven inngår renter av øvrige kapitalutlegg som for 1. halvår 2003 utgjør kr 96 296 i favør av Norsk Kjøtt. Dette er renter av mellomværende mellom markedsregulator og Omsetningsrådet som er et resultat av ulike tidspunkt for mottak av å-konto overføringer og faktiske kostnader ved reguleringsaktiviteter. Når oppgaven for 2. halvår 2003 skal behandles, vil mellomværende for hele året bli dokumentert og kontrollert.

Arbeidsutvalget har presisert overfor Norsk Kjøtt behovet for et system som gjør det mulig å dokumentere at dekning av fraktkostnadene etter regning ikke fører til for store kostnader ved frakt av reguleringsvare. Norsk Kjøtt informerte i forrige statusrapport i mars 2003 om at de nye IT-løsningene ytterligere måtte utsettes, og tidligst ville kunne fungere fra januar 2004. I tidligere statusrapporter har 01.07.2003 vært et aktuelt tidspunkt for implementering av de nye IT-løsningene.

Norsk Kjøtt orienterer i mail datert 07.08.2003 om at fremdriftsplanen følges i rimelig grad, slik at den nye løsningen for transportplanlegging, inkl. elektroniske fraktbrev kan

være i drift 01.01.2004. Det nye datasystemet vil kunne gi grunnlag for fremtidig statistikk for oppfølging av kostnader knyttet til reguleringskostnader sammenlignet med tilsvarende kostnader for forretningsmessig vare. Systemet skal bl.a. gi mulighet for å kontrollere inngangsdata som for eksempel fraktrater på de ulike distanser.

I tillegg arbeider Norsk Kjøtt med en IT-løsning for innkjøp av den del av mellomtransporten som er ”tilfeldig og løpende transportoppdrag” via en nettportal. Dette innebærer muligheter til i større grad å kunne konkurranseutsette transport knyttet til markedsreguleringen.

Pristapet i 1. halvår fremgår av oppgaven med kr 1 075 054. Som vedlegg til saken følger en orientering fra Norsk Kjøtt om hvordan dette pristapet har oppstått. I § 3, pkt A 3) i forskrift om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor kjøttsektoren framgår det at restkvanta og/eller ukurante varer kan selges med et prisavslag som er større enn det som gjelder i forhold til ordinær reguleringslagret vare.

Det har ikke vært mulig for markedsregulator å selge all sau til ordinære priser innenfor normal akseptabel alder, slik at det i begynnelsen av 2003 var et restlager av sau som var lagt inn på fryselager i 2001. Dette partiet ble tilbudt markedet til en pris lavere enn ordinær pris, og ble solgt til den private bedriften Fevang. Samlet pristap for dette partiet utgjør hele beløpet som inngår i oppgaven. Det var ingen andre aktører som var interessert i å kjøpe dette partiet. Markedsregulator har ved behov praktisert en slik avhending av reguleringslagret vare, som ikke er solgt innen holdbarhetsfristen.

I denne halvårsoppgaven inngår videre to korreksjonsposter knyttet til vedtak som er fattet i Omsetningsrådet tidligere i år. I vedtaket 19.06.2003 vedrørende administrasjonsgodtgjørelse for 2003, fremgikk et underforbruk i forhold til godkjent budsjett for administrasjonsgodtgjørelsen for 2002. Dette underforbruket på kr 1 217 500 inngår som en korreksjonspost i denne halvårsoppgaven. Den andre korreksjonsposten gjelder vedtak som ble fattet 30.04.2003 om et tilskudd på kr 487 000 til prognoseutvalget i Norsk Landbrukssamvirke. Korreksjonspostene inngår i oppgaven for å gi det formelle grunnlaget for henholdsvis tilbakebetaling og utbetaling.

Oppgaven over bruk av midler til avsetningstiltak for kjøtt 1. halvår 2003 er attestert av statsautorisert revisor.

Med hjemmel i §§ 2 og 3 i forskrift om for bevilgninger til reguleringstiltak innenfor kjøttsektoren gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget godkjenner oppgaven for markedsregulering 1. halvår 2003, og kr 22 725 518 utbetales av fondet for omsetningsavgiften på kjøtt.

5. Avsetningstiltak kjøtt – Markedssituasjonen for kjøtt

I arbeidsutvalgets møte 08.09.2003 ble det i sak 10 gitt en orientering om markedssituasjonen for kjøtt. Norsk Kjøtt hadde lagt prognosen fra mai 2003 til grunn da orienteringen om markedssituasjonen ble utarbeidet.

Arbeidsutvalget ba om å få en ny rapport om markedssituasjonen i tråd med siste prognose fra august. En oppdatert prognose og vurdering av markedssituasjonen er mottatt i brev fra Norsk Kjøtt datert 17.09.2003. Av denne prognosen framgår det at den antatte overproduksjonen av gris er endret til et antatt underskudd på 400 tonn. Når det gjelder innhold av reguleringslager ved utgangen av året, er dette endret til å kun å bestå av sau/lam. I prognosen fra mai ble det anslått at også gris ville inngå i reguleringslageret.

Markedssituasjonen 2003 (forskjell i anslag relatert til prognosene i mai og august)

	Prognosen mai 2003	Prognosen august 2003
Storfe og kalv		
Salgsproduksjon	83 000	82 800
Engrossalg	88 000	87 200
Markedsbalanse (inkl. imp)	- 500	100
Sau/lam		
Salgsproduksjon	24 100	24 300
Engrossalg	24 900	24 700
Markedsbalanse (inkl. imp)	150	550
Utgående lager	3 670	4 070
Gris		
Salgsproduksjon	105 200	104 100
Engrossalg	105 700	106 400
Markedsbalanse (inkl. imp)	1 400	-400
Utgående lager	1 750	-50
Totalt		
Salgsproduksjon	212 300	211 200
Engrossalg	218 600	218 300
Markedsbalanse (inkl. imp)	1 050	250
Utgående lager	4 920	4 120

I brevet har Norsk Kjøtt også redegjort for en feil som har ligget i prognosen for gris og som har medført at tall for tilførsler i prognosen over tid har vært høyere enn de faktiske tilførslene av gris.

Norsk Kjøtt har orientert om sammensetning av reguleringslageret, spesifisert på sau og lam, og sammensetningen på tilsvarende tidspunkt i 2002 er også angitt i brevet. Av dette framgår det at det er mer lam og noe mindre sau på lager i år enn i fjor.

Med hjemmel i §§ 3, 4, 5 og 6 i forskrift om bevilgning til reguleringstiltak innenfor kjøttsektoren gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget tar saken til orientering.

6. Faglige tiltak i fjørfesektoren - Disponering av ekstra FoU-midler 2003 - Erstatning ifm. prosjektet "Feltforsøk, alternativer til koksidiostatika"

Omsetningsrådet vedtok 19. november 2002 budsjett for faglige tiltak i fjørfesektoren for 2003. I budsjettet inngår kr 800 000 på posten "ekstra FoU".

I brev av 22. september 2003 søker Fagsenteret for fjørfe om godkjenning til å disponere kr 170 000 til prosjektet "Feltforsøk, alternativer til koksidiostatika" fra posten "ekstra FoU".

I samarbeid med Veterinærinstituttet, fôrindustrien, fjørfebransjen, legemiddelindustrien og Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter startet Fagsenteret for fjørfe i vår et feltforsøk der alternativer til koksidiostatika utprøves i større skala. Bakgrunnen for forsøket er et mulig forbud mot bruk av koksidiostatika i kommersiell kjøttproduksjon på fjørfe. Et slikt forbud har vært planlagt som en særnorsk restriksjon, men det kan også se ut som om EU på sikt vil forby bruk av koksidiostatika på linje med fôrantibiotika.

Fagsenteret har i flere år vært aktivt inne i finansieringen av forsøk med samme tema, og det er blant annet opprettet en referansegruppe med representanter for de ulike interessene tilknyttet næringen.

Feltforsøket har fått delfinansiering av Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter, som vurderte prosjektet for å være av meget høy kvalitet og for å ha høy relevans for næringa. Forsøket har vært gjennom en godkjenningsprosess i Forsøksdyrutvalget og det er konkludert med at dette ikke er et forsøk som trenger godkjenning derfra.

Feltforsøket er finansiert med kr 1 250 000 fra næringa og kr 600 000 fra Forskningsfondet per år i de to årene prosjektet skal pågå. I budsjettet er det beregnet at det skal utbetales erstatninger på inntil kr 250 000 per år. På grunn av større tap i besetningene enn antatt, vil erstatningssummene overskride den budsjetterte rammen for 2003 med kr 250 000. En midlertidig stans fulgt av en revisjon av feltforsøket ble iverksatt fra den 15. september, men forsøket skal videreføres i oktober etter at det er revidert i henhold til de observerte resultater.

På grunn av store forskjeller i resultatparametre mellom gruppene, er det i fortsettelsen av feltforsøket behov for et betydelig antall færre flokker. Dette vil ikke gå på bekostning av den vitenskapelige kvaliteten. På grunn av det reduserte antallet flokker i feltforsøket for 2004, anses det som lite sannsynlig at det er behov for å søke om mer midler over posten "ekstra FoU" i 2004.

Det er til nå beregnet erstatninger på kr 280 000 som fordelt på 28 innsett vil gi en erstatning på kr 10 000 per stk. Prosjektet har totalt 18 innsett der erstatning ikke er beregnet. Denne gruppen består av en stor andel billigere innsett, noe som forventes å gi en lavere erstatningssum. Disse innsettene er beregnet til å koste mellom kr 100 000-140 000.

Forventet erstatningskostnad for 2003 vil dermed utgjøre kr 280 000 + kr 140 000 = kr 420 000. Av dette er kr 250 000 allerede bevilget over ordinært budsjett. Fagsenteret for fjørfe har behov for ytterligere kr 170 000 for å overholde forpliktelsene overfor de deltakende produsenter.

Statens landbruksforvaltning slutter seg til de tilrådninger som Fagstyret har gjort og anbefaler at søknaden imøtekommes.

Med hjemmel i forskrift 25.09.91 om anvendelse av midler fra omsetningsavgiften til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet, § 3, gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget godkjenner at Fagsenteret for fjørfe bruker inntil kr 170 000 fra posten ”ekstra FoU ” til prosjektet ”Feltforsøk, alternativer til koksidiostatika”.

7. Reguleringslagring av epler sesongen 2003

Omsetningsrådet vedtok i møte 03.06.2003 forskrift om tilskudd til reguleringslagring av epler av avlingen i år 2003. I brev av 13.09.2003 kommer Grøntprodusentenes Samarbeidsråd (GPS) med forslag om opplegg for reguleringslagring høsten 2003.

Det blir foreslått å reguleringslagre 1.500 tonn epler, 1000 tonn mindre enn i 2002. Sortene som er foreslått reguleringslagret er Gravenstein (rød og vanlig), Lobo, K. Schneider, Elstar og Aroma (rød og vanlig).

Tabellen nedenfor viser en oversikt over total omsetning, ramme for reguleringslagring og mengde epler regulert til fabrikk de siste fire åra. Mengdene er angitt i tonn.

	Total omsetning	Ramme for reguleringslagring	Regulert til fabrikk
1999	6665	2000	0
2000	10331	3000	1993
2001	7537	2500	48
2002	11922	2500	1500

Epleavlingen er for 2003 prognosert til 7.202 tonn og utgjør ca. 60 % av eplekvantumet som ble omsatt sesongen 2002/2003.

Med hjemmel i forskrift om tilskudd til reguleringslagring av epler av avlingen i år 2003, fastsatt av Omsetningsrådet 03.06.2003, gjøres følgende

Vedtak:

For epler av avlingen i år 2003 blir det iverksatt reguleringslagring som omfatter inntil 1500 tonn av klasse I av sortene Gravenstein (rød og vanlig), Lobo, K. Schneider, Elstar og Aroma (rød og vanlig).

8. Klage fra AL Gartnerhallen på Omsetningsrådets vedtak om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg i hagebrukssektoren

Bakgrunn for saken:

I forbindelse med at Gartnerhallens anlegg i Haugesund ble oppgitt solgt i august 1999, gjorde Omsetningsrådet i møte 20.03.00 vedtak om at det ikke avskrevne tilskuddet, på kr 1 783 767, gitt reguleringsanlegget skulle tilbakebetales.

Anlegget i Haugesund hadde fått innvilget tilskudd både i 1981 og i 1986. Tilskuddene var på henholdsvis 4 mill. kroner og kr 700 000. I henhold til sluttoppgavene var kostprisfordelingen for tilskuddet gitt i 1981 på 83 % for bygningsdelen og 17 % på utstyr, og for tilskuddet gitt i 1986 på henholdsvis 85 % og 15 %.

Med brev av 04.05.00 ba Gartnerhallen om at vedtaket måtte revurderes blant annet på bakgrunn av at en mente at det var benyttet feil oppstartsår for avskrivningstiden for tilskuddene.

Ved nærmere gjennomsyn fant en at tilskuddet gitt i 1981 burde vært avskrevet ett år lenger enn opprinnelig beregnet. I møte 11.05.01 omgjorde Omsetningsrådet vedtaket av 20.03.00.

Avskrivningstiden for tilskuddet gitt i 1981 ble beregnet til 18 år. Avskrivningstiden for tilskuddet gitt i 1986 ble ikke endret. Det nye beløpet som skulle kreves tilbake var kr 1 673 100.

Med brev av 09.06.01 ba Gartnerhallen om at tilbakebetalingskravet på kr 1 673 100 fastsatt av Omsetningsrådet i møte 11.05.01 måtte reduseres med kr 334 620 under henvisning til at blomsterdelen av anlegget, som ble angitt til å utgjøre 20 % av anlegget totalt, ikke var solgt. Omsetningsrådet behandlet saken i møte 28.11.01, og opprettholdt da tilbakebetalingskravet på kr 1 673 100 fastsatt i møte 11.05.01.

Senere kom det frem at anlegget i Haugesund ble solgt til Gro industrier 31.12.97, og senere solgt videre. Avskrivningstidens slutt skulle således i tråd med vurderingen for andre anlegg overdratt Gro industrier, jf. oppfølgingen av Omsetningsrådets vedtak av 20.03.00, ha vært 31.12.97, og ikke august 1999 som tidligere opplyst. At anlegget ble overdratt Gro industrier 31.12.97 fremgikk ikke av dokumentasjonen Gartnerhallen oversendte Omsetningsrådets sekretariat og Statens landbruksforvaltning i forbindelse med saksbehandlingen av dette aktuelle anlegget.

I møte 30.04.03 vedtok Omsetningsrådet å oppheve vedtak av 11.05.01 og 28.11.01 om tilbakebetaling av kr 1 673 100 i forbindelse med salg av Gartnerhallens anlegg i Haugesund. Videre vedtok Omsetningsrådet å kreve inn kr 1 926 100 av tilskudd gitt Gartnerhallens anlegg i Haugesund. Av dette gjensto å innbetale kr 253 000.

Begjæring om omgjøring fra Gartnerhallen av 12.06.03:

I brev av 12.06.03 begjærer advokatfirmaet BA-HR, på vegne av Gartnerhallen, vedtaket av 30.04.03 omgjort.

Det vises til at anlegget i Haugesund ble overført til GRO AS 31.12.97 sammen med øvrige anlegg i Gartnerhallen. For de øvrige anlegg har Gartnerhallen ved brev av 07.02.03

begjært Omsetningsrådets vedtak omgjort i medhold av omsetningslovens § 11. Gartnerhallen anfører at det ikke er grunnlag for å kreve ytterligere kr 253 000 tilbakebetalt fra anlegget i Haugesund. Det vises i denne forbindelse til anførslene i brev av 07.02.03.

Statens landbruksforvaltning bemerker:

De anførslene som Gartnerhallen anførte i brev av 07.02.03 var i stor grad av generell art og gjaldt for alle anleggene det kreves tilbake tilskudd fra. Det vises i denne forbindelse til Omsetningsrådets behandling av anførslene i vedtak av 03.06.03.

Når det gjelder anlegget i Haugesund ble det fra Gartnerhallens side i brev av 23. oktober 2000 rapportert at anlegget ble solgt 23.12.1999. I forskrift 1979-05-21 nr 4272 om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg § 1 annet ledd står følgende: *”Hvis anlegget selges eller tas i bruk til andre formål enn forutsatt ved bevilgningen, plikter eieren omgående å sende melding til Omsetningsrådet med de nødvendige oppgaver som fremgår av § 2 nedenfor.”*

Statens landbruksforvaltning har ikke i anledning denne saken, før møte i Omsetningsrådet 23.10.2002, mottatt opplysninger om at anlegget i Haugesund ble solgt 31.12.1997.

Vedtakene av 11.05.01 og 28.11.01 var derfor bygget på feilaktig dato.

Med hjemmel i forvaltningslovens § 35 og alminnelige forvaltningsrettslige regler gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår for Omsetningsrådet at det gjøres følgende vedtak:

1. Omsetningsrådet finner på grunnlag av ovenstående og i henhold til forvaltningslovens § 35 ikke grunn til å omgjøre vedtak av 30.04.03 om tilbakebetaling av ikke avskrevet tilskudd gitt til reguleringsanlegg i Haugesund.
2. Begjæring om omgjøring fra Gartnerhallen av 12.06.03, v/advokatfirmaet BA-HR, oversendes Landbruksdepartementet for behandling i henhold til omsetningslovens § 11 fjerde ledd.

9. Markedsregulering melk – Oppgave over salg av geitemelk til fôr 1. halvår 2003

I henhold til forskrift 1996-11-28 nr. 1478 om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren § 8 kan markedsregulator godtgjøres ved prisnedskrivelse av geitemelk som går til fôr.

Med brev av 23.09.03 oversender TINE BA oppgave over geitemelk anvendt til fôr i 1. halvår 2003.

I perioden er det til sammen solgt 700 081 liter geitemelk til fôr mens det i samme periode 2002 ble solgt 676 244 liter. Samlet prisnedskrivning er på kroner 2 458 576 som samsvarer

med budsjettet for første halvår. Den gjennomsnittlige oppnådde prisen var 17,7 øre pr. liter, mens den i tilsvarende periode i 2002 var på 17,6 øre pr. liter.

Veid netto råvareverdi i 1. halvår 2003 var kroner 3,742 i 1. kvartal og kr 3,730 i 2. kvartal. Etter fratrukk av næringsmiddelavgiften og forskningsavgift på til sammen 4,5 øre pr. liter melk og oppnådd pris for salg, er grunnlaget for beregning av dekning kr 3,514 pr. liter.

Tabellen nedenfor viser en oppstilling over oppgave for 1. halvår i 2003 sammenlignet med samme periode i 2002.

	Kvantum	Netto råvareverdi	Oppnådd pris	Avgift	Dekningsgrunnlag	Refusjonsbeløp
	Ltr	kr/ltr	kr/ltr	kr/ltr	kr/ltr	kr/ltr
1. halvår 03	700 081	3,736	0,177	0,045	3,514	2 458 576
1. halvår 02	676 244	3,625	0,176	0,025	3,424	2 315 767

* Beregningene er gjennomført med flere desimaler enn det som framkommer av tabellen.

Oppgaven er attestert av statsautorisert revisor.

Med hjemmel i forskrift 1996-11-28 nr. 1478 om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren § 8 gjøres følgende

Vedtak:

Oppgaven over anvendelse av geitemelk til fôr for 1. halvår 2003 godkjennes, og kroner 2 458 576 bevilges fra fondet for omsetningsavgift på melk.

10. Markedsregulering melk – Levering av skolemelk 1. halvår 2003

I henhold til forskrift om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren § 10, fastsatt av Omsetningsrådet 28.11.1996, kan det godtgjøres for prisnedskrivning i forbindelse med gjennomføring av skolemelkordningen.

Med brev av 10.09.03, sendte Gausdalmeieriet AS oppgave over levert skolemelk i 1. halvår 2003.

I følge oppgavene er det til sammen levert 6 952 liter melk i 1. halvår 2003 med kr 2,0 i prisnedskrivning pr. liter. Prisnedskrivning for Gausdalmeieriet AS ved levering av skolemelk i 1. halvår tilsvarer kr 13 904.

Gausdalmeieriet AS har tidligere antydnet at de var på vei ut av ordningen med prisnedskrivning ved salg av melk til skoler og barnehager. Det opplyses fra Q-meieriene at de ikke ønsker å gjennomføre noe satsning på skolemelkordningen, men at de fortsatt ønsker å fortsette eksisterende leveranser.

I henhold til forskrift 13.05.97 nr. 1556 om gjennomføring av skolemelkordningen § 7 skal halvårsoppgavene sendes inn innen 31. juli og innen 31. januar for foregående år. Statens landbruksforvaltning konstaterer at oppgaven fra Gausdalmeieriet AS er sendt inn for sent.

Statens landbruksforvaltning har påpekt overfor Gausdalmeieriet AS at kravene til rapportering må skjerpes.

Til tross for at kravene til rapportering i forskriften ikke er overholdt mener Statens landbruksforvaltning at oppgaven bør behandles.

Oppgavene er attestert av statsautorisert revisor.

Med hjemmel i forskrift 28.11.1996 nr. 1478 om bevilgninger til markedstiltak innenfor melkesektoren § 10 gjøres følgende

Vedtak:

Oppgaven for levering av skolemilk i 1. halvår 2003 for Gausdalmeieriet AS på kr 13 904 godkjennes og bevilges av midler fra fondet for omsetningsavgift på melk.

11. Markedsregulering melk – Rentesats for 2. halvår 2003

I henhold til § 12 i forskriftene om retningslinjer for bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren, skal det for hvert halvår fastsettes en fast rentesats. Rentesatsen anvendes som grunnlag for renteberegning av markedsregulators tilgodehavende etter §§ 2-10 og etter § 13.

Utover svingninger i det generelle rentenivået, skal rentesatsen reflektere finansieringskilde (egenkapital, lån fra avgiftsfondene, SND eller annen ekstern kilde) og med tillegg av marginer avhengig av låneform. TINE BA har ikke driftskredittlån i fondet eller i SND.

Etter vedtak i Arbeidsutvalget i 20.06.97 får markedsregulatorene fra og med 2. halvår 1997 en margin på 0,2 prosentpoeng for å forvalte egenkapital som nyttes til å finansiere kapitalbinding under markedsreguleringen. Med utgangspunkt i NIBOR 3-mnd. rente for 1. halvår 2003, sammenveid med prognose for reguleringskostnader, gir dette en rentesats på 3,1 %. Dette er 4,3 prosentpoeng lavere enn for 2. halvår 2002.

Med hjemmel i forskrift 28.11.96 om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren § 12 gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår for Omsetningsrådet at den faste rentesatsen til reguleringstiltak innenfor melkesektoren for 2. halvår 2003 fastsettes til 3,1 %.

12. Opprettelse av Opplysningskontor for meieriprodukter (OFM)

I brev av 20. desember 2002 foreslår TINE BA at det opprettes et Opplysningskontor for meieriprodukter (OFM) som finansieres over omsetningsavgiften for melk.

Bakgrunn

Før 1968 var alle opplysningskontorene i landbruket samlet hos Landbrukets sentralforbund. I 1968/69 trakk Norske Meieriers Salgssentral ut sin del av opplysningstjenesten, og etablerte sitt eget opplysningskontor (i dag TINE Kjøkken). Formålet med opplysningskontoret har vært tosidig; å formidle informasjon om mat og ernæring, samt bidra med profilering i forbindelse med TINEs merkevarer/produkter. Denne dobbeltrollen har etter hvert blitt vanskelig å håndtere. I tillegg har konkurransesituasjonen i meierisektoren endret seg. Mens TINE tidligere var enerådende på markedet, har det de siste årene kommet til flere tilbydere av meieriprodukter. Utfordringene når det gjelder troverdighet har medført at TINE ser det som nødvendig å opprette et merkenøytralt opplysningskontor.

Prosessen med å opprette et OFM har pågått siden 2000, da det på initiativ fra TINE ble etablert en styringsgruppe og prosjektgruppe bestående av representanter fra TINE, Synnøve Finden, Gårdsmeieriene og Kavli. Målet var ”... å forberede og tilrettelegge for en rask og effektiv opprettelse av et nøytralt opplysningskontor”. Etter en tid med stillstand endte det med at partene gikk fra hverandre uten å komme til enighet. I 2002 ble det gjort et nytt forsøk på å opprette et opplysningskontor, denne gang i samarbeid med Q-Meieriene AS. I desember 2002 ble TINE og Q- Meieriene enige og fikk utarbeidet en aksjonæravtale og vedtekter.

TINE Kjøkken er i løpende drift frem til et OFM er etablert for å sikre en god start av dette.

Formål

TINE foreslår at et nytt OFM skal ha som formål å bidra til å øke forbruket av norsk melk og meieriprodukter gjennom

- å fremme kunnskap om melk og meieriprodukter og deres betydning for norsk kosthold og helse, basert på saklig og vitenskapelig grunnlag
- å skape matglede og øke kunnskap ved aktuell bruk av meieriprodukter i kostholdet og til matlaging
- samle data og kunnskap om forbruk av melk og melkeprodukter i Norge og utlandet, og formidle dette i hensiktsmessig form til befolkningen
- håndtere generiske spørsmål om melk i media og eventuelt i egen publisering.

Begrunnelse for opprettelse av OFM

I motsetning til andre sektorer i landbruket, har ikke meierisektoren et eget opplysningskontor som ivaretar sektorens interesser utad i markedet på områder av generisk betydning. TINE viser i sitt brev til at alle land i Europa, bortsett fra Norge og Albania, har merkenøytrale bransjekontor for meieriprodukter.

For aktørene i meieribransjen er det viktig å skille generisk virksomhet fra profilerende, for å oppnå troverdighet. Verken Q- Meieriene eller TINE tilfredsstiller kravet om nøytralitet. Dagens opplysningskontor, TINE Kjøkken, er tilpasset en tid med kun en tilbyder av meieriprodukter. TINE sliter med å ha ulike roller i ulike situasjoner, noen ganger profilerende og andre ganger merkenøytral. Det er knyttet mange myter og negative holdninger til ernæringsaspektet når det gjelder meieriprodukter, noe som m.a. gjenspeiler seg i en kraftig reduksjon i melkekonsumet.

I forbindelse med informasjon til barn og unge er det viktig å opptre politisk korrekt. Det stilles krav om reklamefri skole, og TINE kan derfor ikke fortsette å drive opplysningsvirksomhet overfor barn/ungdom på området mat og ernæring.

Arbeidsområder og oppgaver til OFM

TINE foreslår i sitt brev at OFM skal satse på fire hovedområder: matfaglig, ernæring, skoler og bransjekontor.

Opplysningskontorenes viktigste og mest synlige oppgave er matfaglig påvirkning i forbrukermarkedet, der målet er å øke forbruket av bransjens produkter. TINE peker på at meieribransjen har klare utfordringer når det gjelder endrede spise- og drikkevaner, endrede måltidsvaner, økende antall substitutter og trender som ikke er meieriproduktvennlige. Dette er utfordringer av generisk art som er bedre egnet for merkenøytral påvirkning og kunnskapsbyggende tiltak enn markedsaktørens fokus på lanseringer, vedlikehold og preferansebyggende tiltak for merket.

Det er et stort negativt fokus på melk og meieriprodukter. Markedsaktørene, som har økt salg og forbruk som sine mål, er ikke de rette til å drive ernæringsmessig troverdig påvirkning. En viktig oppgave for et OFM blir å drive generisk merkenøytralt informasjons- og opplysningsarbeid for norskproduserte meieriprodukter, overfor myndigheter, helsepersonell og fagmiljøer i tillegg til å bevisstgjøre forbrukere.

Et annet satsningsområde for OFM vil være å utnytte potensialet innunder kravet om reklamefri skole. Skolen er en hyppig søker av informasjon til bruk i ulike sammenhenger, og OFM vil her ha mulighet til å nå en stor og viktig målgruppe av forbrukere. Internettsiden www.matklikk.no vil inneholde egne skolesider og skoleprosjekter, der områdene skal dekke hele verdikjeden ”fra jord til bord”, forslag til bruk av produktene, kosthold, ernæring og aktiviteter/konkurranser. I tillegg vil OFM samarbeide med Skoletjenesten og statlige myndigheter hvor opplysningskontorene støtter skolebøker og felles opptreden på egnede arenaer.

Som bransjekontor skal OFM ivareta bransjens interesser utad i markedet på områder av generisk betydning og utarbeide forbruksstatistikk til mediebruk. Samarbeid med de andre merkenøytrale opplysningskontorene på områder med sammenfallende interesser vil også være en viktig rolle. Innunder dette ligger satsningen på opplysningskontorenes fellesside www.mat.no.

TINEs forslag til organisering og ledelse av OFM

Den 2. desember 2002 avholdt TINE BA og Q- Meieriene AS stiftelsesmøte for OFM. Det ble vedtatt å organisere selskapet som et aksjeselskap, der hver av stifterne (TINE BA og Q- Meieriene AS) gikk inn med en aksjekapital på kr 50 000.

I følge aksjonærvitalen skal TINE og Q- Meieriene alltid ha flertall i selskapets styre, med likt antall styremedlemmer fra hver. Ingen beslutninger kan treffes uten tilslutning fra begge meieriselskapene.

Ved etableringen av OFM skal TINE og Q- Meieriene utnevne to styremedlemmer hver, samt personlige varamedlemmer for disse. Styreleder skal velges blant styrets medlemmer, og ledervervet skal alternere mellom TINE og Q- Meieriene for 2 år av gangen. Q- Meieriene har styreledervervet fram til ordinær generalforsamling i 2004. Styrelederen har

ikke dobbeltstemme. Aksjonæravtalen åpner også for at Statens landbruksforvaltning (SLF) om ønskelig kan utpeke en representant med møte- og talerett i styret. Tilsvarende skal også daglig leder ha møte- og talerett, samt være styrets sekretær.

Som en understrekning av OFM sin nøytralitet og objektivitet i forhold til stifterne, skal virksomheten lokaliseres atskilt fra TINE og Q- Meieriene og markedsføres med egen selvstendig profil.

Oppgaver og ansvar for styret i OFM følger av aksjeloven. Styret skal behandle strategi- og aktivitetsplaner for OFM, og innstille budsjett og regnskap for mottak av omsetningsavgiftsmidler overfor TINE som markedsregulator. Videre skal TINE etter godkjenning i eget styre fremme søknad til Omsetningsrådet. TINE kan ikke fremme budsjettinnstilling til Omsetningsrådet som avviker fra styret i OFM sin innstilling uten at ny behandling foretas og at styret i OFM samtykker i denne. OFM delegerer generelt til TINE som markedsregulator å ivareta OFM sin kontakt med Omsetningsrådet. OFM skal løpende orientere om sine aktiviteter til markedsregulatorfunksjonen i TINE.

Aksjonæravtalen åpner for at det tilrettelegges for opptak av ytterligere aksjonærer i OFM. Opptak av nye aksjonærer og omsetning av aksjer er betinget av enighet mellom stifterne og godkjenning fra SLF.

Finansiering av OFM

OFM skal i hovedsak finansieres av omsetningsavgiftsmidler. I tillegg skal OFM arbeide for å oppnå finansiering gjennom salg av tjenester til aksjonærene og andre, samt ev. prosjektmidler. Utover partenes aksjeinnskudd skal ikke OFM finansieres med ytterligere tilskudd fra aksjonærene uten etter nærmere avtale mellom disse, og kun dersom tilfredsstillende finansiering ikke kan oppnås på annen måte. Budsjettrammen for driften av et OFM er vurdert til 15 mill. kr.

Det forutsettes i aksjonæravtalen at utbetaling av utbytte fra OFM til aksjonærene kun skal skje i spesielle tilfeller og da etter godkjenning fra SLF.

Bemanning av OFM

TINE påpeker i søknaden at skal et OFM lykkes relativt raskt, må det investeres både i oppbygningen av faglig dokumentasjon og relasjonsbygging innen aktuelle fagmiljøer, og en proaktiv informasjonsstrategi som kan fronte og oppnå troverdig gjennomslag. Det er beregnet at et OFM vil trenge 2 ernæringsrådgivere i tillegg til innleid hjelp for å bygge opp en ernæringsbase og egnede virkemidler. For å skape et matfaglig miljø med kompetanse, kreativitet og kapasitet som kan oppnå resultater på redaksjonell side, er det beregnet minst 2 personer. I tillegg påregnes en halv stilling/innleid kapasitet til å fornye internettsiden www.matklikk.no (som inngår i den felles nettportalen www.mat.no). Totalt er bemanningen beregnet til 5 personer, i tillegg til innleid hjelp.

Lokalisering

OFM har inngått avtale med Norsk Matanalyse om leie av kontorlokaler. De to virksomhetene skal ha felles sentralbord, men separat inngang.

Saksbehandlingen så langt

I Omsetningsrådsmøte 28.11.01 ble det for faglige tiltak i melkesektoren for 2002 avsatt opp til 3,0 mill. kr til etablering av et opplysningskontor for meieriprodukter. I protokoll

fra møtet heter det at godkjente retningslinjer som viser formål, organisering, styring og bemanning av OFM må foreligge før midler kan utbetales. I forslag til omsetningsavgift på melk i 2003 (OR-møte 02.12.02) ble det tatt høyde for et budsjett på 15 mill. kr til aktiviteter i regi av kontoret. Det ble samtidig vist til at etablering av et OFM må sees i sammenheng med den pågående evalueringen av opplysningskontorene i landbruket og Omsetningsrådets behandling av denne.

TINE BA søkte 20.12.02 om formell godkjenning av Opplysningskontoret for meieriprodukter AS eid av TINE BA og Q- Meieriene AS. SLF svarte 10.02.03 at saken først kan behandles etter at Omsetningsrådet har fått seg forelagt resultatene fra den pågående evalueringen, dvs. tidligst 19.06.03. Arbeidsutvalget bekreftet dette i sitt møte 24.02.03. Dette ble også gjentatt i videre korrespondanse med TINE utover våren.

Aksjonærene satte imidlertid i gang arbeidet med operativt å etablere kontoret, jf. brev fra TINE til SLF av 12.05.03. Her fremkom det at daglig leder i OFM var rekruttert, samt at det var inngått en kontorleieavtale med Norsk Matanalyse. OFM er teknisk og økonomisk bundet til å følge www.mat.no i fremdriften, da deres nettsider er integrert i opplysningskontorenes fellessider. Det påpekes i brevet at en utsettelse av OFM vil gi betydelige konsekvenser for de andre deltagerne. TINE viste videre til at en OFM-logo var ferdig utarbeidet og skal inn på skoleprosjekter og erstatte TINEs logo. En utsettelse av et OFM kan medføre at skoleprosjektene må stoppes. I tillegg ble det påpekt at en ytterligere utsettelse vil skape usikkerhet blant ansatte og ut i markedet overfor journalister og andre som etterspør OFM.

Resultater fra evalueringsprosjektet av opplysningskontorene ble lagt fram på Omsetningsrådsmøtet den 19.06.03. I vedtak fra møtet heter det blant annet at *„..opplysningskontorene skal videreføres..”* og at hovedvirksomheten skal være *„.. generisk markedsføring rettet mot forbruker..”*. Imidlertid ble SLF gitt i oppdrag å foreta en ytterligere vurdering av spørsmålet om organisering, styringsmodell, styresammensetning, samlokalisering og finansiering for opplysningskontorene. Det ble fastslått at styringsmodell kan endres etter at denne vurderingen er foretatt, og at spørsmålet om etablering av et opplysningskontor for meieriprodukter vil måtte ses i sammenheng med den pågående evalueringen.

SLFs vurderinger

I vurdering av søknaden om opprettelse av OFM har SLF lagt hovedvekt på å sikre nøytralitet i forholdet mellom aktørene, og at statusen som nøytral og troverdig avsender kan ivaretas. Videre er det lagt vekt på at organisering og styring av OFM må legge til rette for ansvarlighet i bruk av midler og prioritering innenfor budsjettene, og at markedsregulator må kunne ivareta sitt overordnede ansvar for bruken av midler fra omsetningsavgiften.

Behov for et opplysningskontor for meieriprodukter

En fortsatt nedgang i forbruket av meieriprodukter vil få store konsekvenser for næringen. Bruk av omsetningsavgiftsmidler til etablering og drift av et OFM som tiltak for å dempe denne utviklingen, vurderes derfor som hensiktsmessig.

I rapporten om opplysningskontorene (evalueringsrapporten) som ble foretatt av konsulentselskapet daVinci i samarbeid med ECON Senter for økonomisk analyse AS, konkluderes det med at generisk markedsføring med betalt reklame er et tiltak med svært

usikker måloppnåelse. Når det gjelder den øvrige opplysningsvirksomheten, er evaluators vurdering at dette kan ha en positiv effekt på forbrukernes preferanser til norske landbruksvarer. Videre konkluderes det med at opplysningskontorene har en unik troverdighet og derved et solid grunnlag til å drive informasjonsvirksomhet. Dette er momenter som taler for opprettelse av et OFM. Til sammenligning driver organisasjonen *Mjolkfrämjandet* i Sverige opplysningsvirksomhet for melk, og utviklingen i forbruket av melk i Sverige har vært langt mer positiv enn i Norge.

Krav om reklamefri skole tilsier også at det er behov for en nøytral avsender av informasjon rettet mot barn og unge. På denne bakgrunn finner Statens landbruksforvaltning at det er grunnlag for å opprette et OFM.

Styringsmodell og aksjeselskap som eierform

Opplysningskontorene er en del av markedsreguleringen, og markedsregulator (her TINE BA) har et ansvar når det gjelder behandling av OFMs budsjett og regnskap og OFMs kontakt med Omsetningsrådet. Som markedsregulator foreslår TINE sats for omsetningsavgift på melk. Budsjett for opplysningsvirksomheten vil være et viktig element i beregning av satsen. En forutsetning for markedsreguleringssystemet er at markedsregulator, i kraft av å være eid av produsentene gjennom samvirke, skal sikre at markedsreguleringen foregår på en mest mulig effektiv måte. Det betyr bl.a. at markedsregulator skal påse at opplysningsvirksomheten har riktig nivå og innretning i forhold til de utfordringer næringen har.

I henhold til aksjonæravtalen skal TINE fremme budsjettsøknad for OFM til Omsetningsrådet. Dette er i tråd med de generelle forutsetningene for budsjettbehandling i forhold til Omsetningsrådet. Samtidig heter det at TINE ikke kan fremme søknad som avviker fra styret i OFM sin innstilling uten at styret i OFM samtykker i dette. SLF ser det som positivt at det tilstrebes størst mulig grad av enighet om prioriteringer m.v. På den annen side utgjør opplysningsvirksomheten en del av helheten i markedsreguleringssystemet, og hvor TINE som markedsregulator har et særskilt ansvar. SLF forutsetter derfor at muligheten for TINE som markedsregulator til å utøve et helhetlig ansvar for kostnadene ved markedsreguleringen ikke svekkes gjennom dette punktet i aksjonæravtalen.

Omsetningsrådet sin primære rolle i markedsreguleringssystemet er å påse at omsetningsavgiftsmidlene anvendes i henhold til lov og forskrifter, å vedta budsjett for bruk av omsetningsavgiftsmidlene og bevilge midler fra fondene for omsetningsavgift, og for øvrig se til at midlene anvendes i tråd med forutsetningene. Organisering og styring av opplysningskontorene må ikke undergrave denne rollefordelingen.

Etter SLFs vurdering oppfylder TINEs forslag til styringsmodell den ansvars- og rollefordeling som bør ligge til grunn for et opplysningskontor. Som nevnt pågår det en ytterligere vurdering av forhold knyttet til opplysningskontorene, og endelige resultater av denne foreligger ikke enda. SLF tar derfor forbehold om at OFM kan måtte foreta endringer i samsvar med de vedtak som fattes på bakgrunn av vurderingen.

Når det gjelder valg av aksjeselskap som eierform for OFM, har SLF ingen avgjørende motforestillinger. I evalueringsrapporten anbefales det at opplysningskontorene bør være selvstendige, juridiske enheter og at aksjeselskap er en aktuell eierform, da den gir løpende eierinnflytelse og mulighet for å endre eierskapet gjennom kjøp og salg av aksjer. Det

påpekes også at i landbruket, hvor ulike produsentgruppers andel av markedet kan endres sterkt over tid, kan det bli aktuelt å endre det finansielle bidraget fra ulike grupper. Aksjeselskap kan ivareta dette hensynet.

En innvendig mot aksjeselskapsformen vs. stiftelsesformen, kan være at aksjeselskap i større grad signaliserer at selskapet har et kommersielt formål. Dette kunne forventes å være et problem i forhold til opplysningskontorets behov for å fremstå som troverdig og nøytralt overfor forbruker. OFMs vedtekter fastslår at selskapet skal drives på nonprofit basis, og slik sett er det klart signalisert at selskapet skal ha et ideelt formål. I evalueringsrapporten blir det slått fast at de eksisterende opplysningskontorene har en unik tillit hos forbruker. Sett i forhold til at to av kontorene er organisert som avdelinger hos den største markedsaktøren, kan det tyde på at selve selskapsformen ikke har avgjørende betydning for forbrukerens oppfatning av nøytraliteten.

SLF mener at det bør stilles som vilkår at midler i OFM som har sin bakgrunn i bevilgninger fra Omsetningsrådet blir tilbakeført til Fondet for omsetningsavgift ved en eventuell likvidasjon av OFM. SLF mener at selskapets vedtekter § 4 annet ledd bør endres i samsvar med dette.

SLF vil dessuten påpeke at eventuelle bevilgninger gis på bakgrunn av vedtektene for OFM slik de lyder på vedtakstidspunktet. Det bør derfor stilles som vilkår at OFMs vedtekter ikke kan endres uten godkjenning fra SLF/Omsetningsrådet. SLF mener at dette bør gå frem av selskapets vedtekter, på samme måte som det går frem av aksjonæravtalen pkt. 7 at endringer må godkjennes av SLF/Omsetningsrådet.

Hvorvidt det bør stilles ytterligere vilkår, må vurderes konkret ved behandlingen av hver enkelt søknad.

Finansiering

Det forutsettes i søknaden at OFM skal finansieres av omsetningsavgiften på melk. I tillegg åpnes det for at OFM kan selge tjenester til aksjonærene, samt søke på ev. prosjektmidler. Omsetningsrådet har bedt SLF om å foreta en nærmere vurdering av spørsmålet om finansiering av opplysningskontorene. Resultater fra denne vurderingen kan også få konsekvenser for OFM.

TINE har i søknaden anslått budsjetttrimmen for driften av et OFM til 15 mill. kr per år. Etter søknad fra TINE BA kan Omsetningsrådet bevilge midler til drift av OFM. Dette gjøres for ett år av gangen etter vurdering av OFMs drift og aktiviteter.

Lokalisering

SLF registrerer at OFM har inngått avtale med Norsk Matanalyse om leie av kontorlokaler, og har ingen anmerkninger på dette. Det forutsettes imidlertid at det ikke ligger en skjult subsidiering av Norsk Matanalyse i leieavtalen. SLF viser til vedtak i Omsetningsrådet 19.06.03 der det heter at ”.. det kan ligge betydelige synergieffekter i en samlokalisering av opplysningskontorene”. SLF ble gitt i oppdrag å bl.a. vurdere samlokalisering av opplysningskontorene. Det kan i den sammenheng være aktuelt å vurdere en samlokalisering mellom OFM og ett eller flere av de øvrige opplysningskontorene.

Viktige forutsetninger

SLF forutsetter at OFM driver sin virksomhet nøytralt og objektivt til fremme av omsetning og bruk av norsk melk og melkeprodukter. Grunnleggerne av OFM (TINE BA og Q- Meieriene AS) skal ikke favoriseres på bekostning av konkurrerende aktører i meieribransjen. OFM sin kommunikasjon utad må være nøytral i forhold til merkevarer og bedrifter, og ikke påvirke konkurransesituasjonen mellom aktørene.

Meieriselskapet Synnøve Finden har i samtaler med SLF klargjort at det er ut fra et nytteperspektiv de har valgt ikke å gå inn som aksjonær i OFM. Selskapsformen til OFM åpner imidlertid for at Synnøve Finden og andre meieriselskaper skal kunne komme inn som aksjonærer på et senere tidspunkt. SLF mener i utgangspunktet det hadde vært ønskelig at alle aktørene i meieribransjen hadde deltatt i opprettelsen av et OFM, for å unngå at dette kan bli en ny kilde til konflikt. SLF vurderer det likevel slik at så lenge det åpnes for opptak av ytterligere aksjonærer, bør dette ikke være til hinder for at det kan opprettes et OFM ut fra de planene som nå foreligger. I hvilken grad det i praksis åpnes for dette, vil kunne være av betydning ved avgjørelsen av fremtidige søknader om bevilgninger.

En viktig begrunnelse for den virksomhet som drives av opplysningskontorene, er at generisk markedsføring har høyere troverdighet hos forbruker enn merkevarereklame. SLF ser det derfor som helt avgjørende at aktivitetene ved OFM ikke er med på å undergrave denne troverdigheten. SLF vil påpeke at opplysningskontorene i hovedsak skal drive generisk markedsføring overfor forbruker, og at det skal utøves forsiktighet når det gjelder å drive påvirkning overfor andre offentlige myndigheter.

Jf. vedtak i Omsetningsrådet 19.06.03 skal opplysningskontorene bruke reklamekampanjer med forsiktighet.

Det forutsettes at OFM, i likhet med de andre opplysningskontorene, skal komme med forslag til et opplegg for resultatrapportering overfor Omsetningsrådet. Ifm. budsjettprosessen skal det legges frem langsiktige, strategiske planer for virksomheten. Det skal framgå av planene hvilke konkrete tiltak som kan bidra til å styrke samarbeidet mellom opplysningskontorene.

SLF tilrår at det foretas en evaluering av OFM etter 3 års drift. Aksjeselskap som styringsform for et opplysningskontor har ikke vært utprøvd før, og det er følgelig interessant å vurdere hvor velegnet denne er. I tillegg har situasjonen i meierisektoren vært preget av et visst konfliktnivå. Synnøve Finden har, som nest største aktør i bransjen, valgt å ikke gå inn på eiersiden i OFM. Disse forholdene gjør det nødvendig å evaluere hvordan kravene om konkurranse- og påvirkningsnøytralitet etterfølges i OFM, og om situasjonen rundt OFM ellers er slik at funksjonen kan utøves i tråd med forutsetningene.

Andre bemerkninger

Grunnleggerne av OFM har gjennom flere budsjettvedtak i Omsetningsrådet mottatt positive signaler på opprettelse av et OFM. SLF vil likevel påpeke at prosessen som har pågått i forkant av den formelle godkjenningen med inngåelse av flere forpliktende avtaler, ikke har vært heldig.

Det fremgår av aksjonæravtalen at SLF kan være representert i styret til OFM. Etter SLFs vurdering, bør verken SLF eller Omsetningsrådet være representert i OFMs styre.

SLF er nevnt flere steder i aksjonæravtalen og vedtektene. SLF understreker at en ikke har noen formell myndighet i forhold til bruk av omsetningsavgiften, men at SLF er sekretariat for Omsetningsrådet. Aksjonæravtalen og vedtektene må derfor endres på disse punktene. Hvorvidt myndighet skal delegeres til SLF, er det Omsetningsrådet som må ta stilling til.

Statens landbruksforvaltning anbefaler, med de forutsetninger som her er lagt til grunn, at søknaden imøtekommes.

Steinar Hauge la fram følgende stemmeforklaring: ”Omsetningsrådet gjennomførte en evaluering av opplysningsvirksomheten i første del av 2003. Selv om konklusjonen på evalueringen var at de eksisterende opplysningskontorene skal videreføres (med visse justeringer av virksomheten), framgikk det av evalueringen at det er vanskelig å påvise effekt av opplysningskontorenes virksomhet. Særlig på områder der det er få aktører og en betydelig vekt på merkevarebygging må det antas at effekten av generisk markedsføring og opplysningsvirksomhet er usikker. På denne bakgrunn går Steinar Hauge i mot forslaget om å opprette et nytt opplysningskontor for meieriprodukter”.

Mot stemmen til Steinar Hauge gjøres, med hjemmel i forskrift 25.09.91 om anvendelse av midler fra omsetningsavgiften til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet § 3, følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår at Omsetningsrådet gjør følgende vedtak:

1. Omsetningsrådet åpner for at det kan anvendes midler fra Fondet for omsetningsavgift på melk til et Opplysningskontor for meieriprodukter.
2. Det er en forutsetning for bevilgninger til formålet at OFM driver sin virksomhet nøytralt og objektivt til fremme av omsetning og bruk av norsk melk og melkeprodukter, og for øvrig i tråd med forskrift av 25.09.91 om anvendelse av midler fra omsetningsavgiften til faglige tiltak og opplysningsvirksomhet. Omsetningsrådet stiller dessuten følgende vilkår for bevilgninger:
 - Midler og verdier i OFM som har sin bakgrunn i bevilgninger fra Omsetningsrådet skal tilbakeføres til Fondet for omsetningsavgift på melk ved likvidasjon av OFM. Selskapets vedtekter § 4 annet ledd må endres i samsvar med dette.
 - OFMs eksisterende vedtekter og tilhørende avtaleverk endres og godkjennes i tråd med de forutsetninger som er beskrevet i denne innstillingen. OFMs vedtekter kan senere ikke endres uten godkjenning fra SLF/Omsetningsrådet. Dette må fremgå av selskapets vedtekter.
3. Framtidige vedtak i Omsetningsrådet vedrørende styring og organisering av opplysningskontorene kan få konsekvenser for den planlagte organisering og styringsform for OFM. OFM må ta konsekvensene av ev. vedtak og foreta endringer i tråd med disse.
4. Det skal foretas en evaluering av OFM etter 3 år.

13. Markedsregulering melk – Oppgave over eksport av smør 1. halvår 2003

Med brev av 17.09.03 oversender TINE BA oppgave over eksport av smør for 1. halvår 2003. Av oppgavene går det fram at det i 1. halvår har blitt eksportert 657 500 kg smør. Dette kvantumet er blitt eksportert til Sverige, Italia Holland og USA. Dette er omlag det samme kvantum som 1. halvår 2002, men bare halvparten av opprinnelig prognose for 1. halvår 03 som var på 1 338 tonn. Årsaken til reduksjonen i smøranvendelse i forhold til prognosene er en endring i melkeanvendelse, fra smør/skummetmelkpulver til hvitost, på grunn av at det ikke er ønskelig med ytterligere økning av tørrmelk/kaseinlagrene.

Det er tatt utgangspunkt i prognostisert råvareverdi "Fløte til smør" for 1.- og 2. kvartal 2003, samt omregningsfaktor og tilvirkningskostnader for smør 25 kg usyrnet/usaltet smør i TINE BAs kalkyler pr.01.07.03. Dette gir en beregnet innenlandsk pris på kr 22,79 pr. kg smør. I 2002 var beregnet innenlandsk pris på kr 23,98 pr. kg i 1. halvår og kr 23,87 pr. kg i 2. halvår. Utover dette godtgjøres dokumenterte spesifikke ekstraordinære kostnader knyttet til den aktuelle eksportleveranse, herunder frakt, forsikring og renter.

Gjennomsnittlig oppnådd pris på eksportmarkedene er kr 12,95 pr. kg. Dette gir et gjennomsnittlig pristap på kr 9,83 pr. kg smør, og et samlet pristap på kr 8 517 277. I tillegg til pristapet er det beregnet en samlet rentegodtgjørelse på kr 50 043 utfra en vedtatt rentesats på 5,6 %, samt en godtgjørelse på kr 467 944 for kostnader til transport og forsikring. Kostnadene til renter, frakt og forsikring er utfra dette kr 0,79 pr. kg.

Samlet utgjør kostnadene etter dette kr 9 035 264.

Oppgaven kan bli korrigert med resultatene fra etterkontrollen og etterregningen når disse foreligger.

Revisorattestasjon ble delt ut i møtet.

Med hjemmel i forskrift 28.11.96 nr. 1478 om bevilgninger til reguleringstiltak i melkesektoren §§ 5 og 12 gjøres følgende

Vedtak:

Oppgaven over kvantum levert smør til eksport for 1. halvår 2003 godkjennes, og kr 9 035 264 bevilges av midler fra omsetningsavgiften på melk.

14. Støtten til Norsk Mat- og Miljøanalyse AS (Norsk Matanalyse) fra fondene for omsetningsavgift

Bakgrunn og problemstilling

I forbindelse med omleggingen av hele tilsynsforvaltningen på matområdet, vil også laboratoriesektoren bli omorganisert. I dag blir laboratorietjenestene i hovedsak levert av kommunalt og statlig eide laboratorier. I forbindelse med opprettelsen av Mattilsynet fra og med 01.01.04 er det en forutsetning av laboratorietjenester i hovedsak skal fristilles, og at statens eierskap til laboratorier skal være svært begrenset. Det forutsettes at denne sektoren i betydelig større grad enn i dag skal bli markedsstyrt.

Norsk Matanalyse har over lenger tid mottatt om lag 12 mill. kr årlig over fondet for omsetningsavgift på kjøtt og melk.

I møtet 02.12.02 behandlet Omsetningsrådet budsjett for faglige tiltak og opplysningsarbeid for 2003. I protokollen fra møtet heter det bl.a.: *Sekretariatet bes i løpet av 2003 om å vurdere støtten til Norsk Matanalyse i 2004 i lys av fristillingen av næringsmiddellaboratoriene.*

I brev til Norsk Matanalyse av 04.07.03 varslet SLF at det vil bli foretatt en slik vurdering i løpet av høsten med tanke på å legge saken fram for Omsetningsrådet i møtet 21.10.03, og inviterte Norsk Matanalyse til dialog om problemstillingen. I et møte mellom Norsk Matanalyse og SLF 15.08.03 ble saken drøftet. Norsk Matanalyse la i brev av 01.09.03 fram sine synspunkter i saken, og foreslo en gradvis nedtrapping av støtten over en periode på tre år.

Før behandling av budsjett for faglige tiltak og opplysningsvirksomhet for 2004, bør Omsetningsrådet ta stilling til hvilke konsekvenser omleggingen av matforvaltningen inklusive laboratorietjenestene får for muligheten til å opprettholde støtten til Norsk Matanalyse. Dersom konklusjonen er at støtten må avvikles, bør en også ta stilling til hvordan avviklingen skal skje, herunder om det er grunnlag for å foreta en nedtrapping over tid.

Støttebeløpet – størrelse og utvikling

Støtten til Norsk Matanalyse har vært en del av bevilgningen til faglige tiltak for kjøtt og melk, og har vært innlemmet i de årlige budsjettsøknadene fremmet av henholdsvis Norsk Kjøtt og TINE. Selv om det i søknaden til Omsetningsrådet til en viss grad er spesifisert hva midlene skal brukes til, har støtten i praksis vært gitt som ren driftsstøtte til Norsk Matanalyse.

For 2003 ble det avsatt kr 8 540 000 fra fondet for omsetningsavgift på melk og kr 2 900 000 fra fondet for omsetningsavgift på kjøtt, til sammen kr 11 440 000, til driften av Norsk Matanalyse. Det var det samme beløpet som ble avsatt i 2002. I 2002 utgjorde støtten over omsetningsavgiften nær 32 % av de totale driftsinntektene til Norsk Matanalyse.

Før 1997 ble tilsvarende støtte gitt til henholdsvis Kontrollinstituttet for meieriprodukter (KIM) og Norges Slakterilaboratorium (NSL). Norsk Matanalyse ble etablert 01.01.97 etter sammenslåing av de to laboratoriene. Norsk Matanalyse er et aksjeselskap og eies av TINE BA (43 %), Norsk Kjøtt BA (43 %), Kjøttbransjens landsforbund (7 %) og Prior Norge (7 %).

Nivået på støtten over omsetningsavgiften er bl.a. omtalt i forbindelse med godkjenning av budsjett faglige tiltak melk for 1997 (Omsetningsrådet 28.11.96). I innstillingen heter det bl.a.: *Det må vere eit mål at tilskotet til den nye institusjonen over tid blir redusert i høve til i dag.* Støttebeløpet har vært om lag uendret fra 1997 til i dag. Enkelte år er det i forbindelse med budsjettbehandlingen kommentert at uendret støttebeløp kan betraktes som en reduksjon når det tas hensyn til inflasjonen. Tabellen under viser utviklingen i støttebeløpet fra 1997 til 2003, fordelt på melk og kjøtt. I tillegg vises totale driftsinntekter og salgsinntekter, samt omsetningsavgiftsmidlene i % av totale driftsinntekter.

Alle beløp i 1000 kr	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ¹⁾
Totale driftsinntekter	27 762	29 204	31 061	30 379	34 201	36 264	41 216
Salgsinntekter	16 025	16 927	19 421	18 739	22 626	24 824	29 776
Omsetningsavgifts- midler, totalt	11 737	12 277	11 604	11 640	11 575	11 440	11 440
- melk	8 540	8 540	8 540	8 540	8 540	8 540	8 540
- kjøtt	3 297	3 797	3 100	3 100	3 000	2 900	2 900
i % av totale inntekter	42 %	42 %	37 %	38 %	34 %	32 %	28 %

¹⁾ Budsjettall

Kilde: Norsk Matanalyse

Som tabellen viser er omsetningsavgiftsmidlenes andel av de totale driftsinntektene redusert fra 42 % til 28 % (forventet i 2003) i denne perioden, men utgjør likevel fortsatt en betydelig andel av inntektsgrunnlaget.

Tjenester levert av Norsk Matanalyse

Bakgrunnen for å gi støtte til Norsk Matanalyse har vært at midlene har gått til å finansiere en rekke ulike aktiviteter som kommer inn under faglige tiltak. Aktivitetene som er finansiert ved omsetningsavgiftsmidler kan deles i seks hovedgrupper:

1. Metodeutvikling og standardiseringsarbeid

Norsk Matanalyse har et betydelig engasjement innen nasjonalt og internasjonalt metodeutviklings- og standardiseringsarbeid, med fokus på de områdene som har mest betydning for meieri- og kjøttbransjen. For å oppfylle kravene i EØS-avtalen er Norsk Matanalyse utpekt som Nasjonalt referanselaboratorium for melk og meieriprodukter. Kostnadene forbundet med denne funksjonen dekkes i dag av omsetningsavgiftsmidlene.

2. Bransjefaglig oppdatering

For å kunne gi bransjene relevant faglig støtte viser Norsk Matanalyse til at det er nødvendig å vedlikeholde og oppdatere spesialkompetansen på områder som bl.a. nye lover/forskrifter, nye produkttyper, teknologisk utvikling og trusselbildet på mattrygghetsområdet.

3. Faglig veiledning til produksjonsbedrifter

Det gis faglig veiledning innenfor en rekke områder til både samvirkebedrifter og private.

4. Deltakelse i faglige råd og utvalg, og i utviklingsprosjekter

Norsk Matanalyse deltar i en rekke faglige råd og utvalg og i utviklingsprosjekter som gjennomføres i regi av Fagsenteret for kjøtt eller TINE.

5. Utvikling av sammenlignende laboratorieprøving for bransjene

Sammenlignende laboratorieprøving (SLP) er en ekstern kvalitetskontroll hvor laboratorier kan kalibrere sine metoder mot prøver med kjent innhold. Norsk Matanalyse leverer en rekke SLP'er til offentlige og private næringsmiddel-laboratorier.

6. Implementering og validering av nye analysemetoder

Driftskostnader til innkjøring av ny metodikk og instrumentering har vært finansiert av omsetningsavgiftsmidler

Omorganiseringen av laboratorietjenestene og politiske føringer

Stortinget har gjennom sin behandling av St.prp. nr. 63 (2001-2002) Om reindriftsavtalen 2003/2004, om dekning av kostnader vedrørende radioaktivitet i reinkjøtt, og om endringer i statsbudsjettet for 2003, St.prp. nr. 1 tillegg nr. 8 (2002-2003) Om ny organisering av matforvaltningen m.m. og St.prp. nr. 65 (2002-2003) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003 tatt stilling til hovedprinsippene for den framtidige organiseringen av matforvaltningen og i den sammenheng også behandlet viktige forhold vedrørende framtidig organisering av laboratorietjenestene på matområdet.

Laboratorietjenestene på matområdet blir i dag i hovedsak levert av laboratorier som eies og drives av kommuner (67 laboratorier) og staten (9 laboratorier). I deler av landet finnes det også private laboratorier som betjener markedet, inklusiv tilsynene, herunder Norsk Matanalyse. Slik markedet fungerer i dag, er struktur og prissetting for disse tjenestene i hovedsak styrt via offentlige budsjetter.

I tråd med de føringer Stortinget har gitt, skal disse tjenestene organiseres forskjellig fra i dag. Tjenestene skal i betydelig større grad bli markedsstyrt og forholdet mellom tilbud og etterspørsel vil i hovedsak bli avgjørende for prissetting og strukturutvikling. Statens rolle som laboratorieeier skal begrenses til å gjelde noen få vitenskaplige institusjoner, men også deres tjenesteporteføljer skal gjennomgå med tanke på å konkurransutsette de tjenestene som en ønsker å skape et fungerende marked for. Stortinget har gitt sin tilslutning til at staten ikke skal overta de kommunale og interkommunale næringsmiddeltilsynene som i dag hovedsakelig arbeider med laboratorieoppgaver.

I St.prp. nr. 63 (2001-2002) ble det slått fast at laboratorietjenestene skal organiseres uavhengig av det nye Mattilsynet. I tillegg ble det sagt at staten, uavhengig av framtidig eierskap til disse tjenestene, skal sikre at det vil finnes nødvendig tilgang til laboratorietjenester av riktig kvalitet i alle deler av landet, og at det skal finnes kompetanse til å utvikle og implementere ny metodikk.

I St.prp. nr. 65 (2002-2003) heter det at følgende forutsetninger må være oppfylt dersom de målsetninger som Stortinget har gitt sin tilslutning til skal ivaretas på en tilfredstillende måte:

- *Markedet for laboratorietjenester må ha et volum i form av antall analyser og tilgjengelige økonomiske midler som er så stort at det er interessant å gå inn i for aktører som vil drive slik virksomhet for å tjene penger.*
- *Markedet må ha konkurransenøytralitet. Produksjon av de tjenester som skal hentes inn etter anbudsprinsippet, må ikke være delfinansiert av andre offentlige midler. Prissettingen av tjenester må kunne reflektere reelle produksjonskostnader.*
- *Aktørene i markedet må kunne opptre profesjonelt. De som etterspør tjenester må være i stand til å defineres sine behov på en klar og entydig måte – tilbyderne må kunne prissette sine tjenester etter de prinsipper som legges til grunn i et fritt,*

kommersielt marked. Aktørene må beherske anbudsmechanismene og det regelverk og de prinsipper som gjelder i den sammenheng.

I tråd med Stortingsflertallet legges det opp til at staten fortsatt skal ha et overordnet ansvar for å sikre at det også i framtida blir tilgang på høyt kvalifiserte laboratorietjenester over hele landet. Statens bruk av virkemidler for å ivareta dette ansvaret må innrettes i tråd med den framtidige markedsorienteringen av tjenestene. Ut fra de forutsetningen som er gitt har staten tre typer virkemidler til disposisjon med tanke på å kunne ivareta et overordnet ansvar for laboratoriemarkedet: statens rolle som laboratorieeier, Mattilsynet som markedsaktør og ulike tilskuddsordninger.

Det forutsettes at statens rolle som eier av noen av de statlige vitenskapelige institusjonene videreføres ut fra behovet for å ivareta viktige samfunnsoppgaver knyttet til forskning og beredskap. I den grad disse institusjonene leverer tjenester som framover skal konkurranseutsettes, skal de også gis anledning til å delta som aktører i et fritt marked. Det legges til grunn at denne deltakelsen i det frie markedet skjer på konkurransenøytral måte.

Når det gjelder utøvelsen av statens overordnede ansvar gjennom Mattilsynet som markedsaktør, legges følgende til grunn, jf. St.prp. nr. 65 (2002-2003): *Mattilsynet skal gjennom en overgangsperiode på 3-5 år gradvis legge større og større deler av sitt tjenestebehov ut på anbud i et fritt marked. Dette betinger bl.a. at Mattilsynet i en startfase skal gjennomføre en del strategisk betingede innkjøp både for å sikre god geografisk dekning på tjenestene og for å sikre at det blir nok aktører til å skape en reell konkurransesituasjon i markedet.*

Bruk av andre virkemidler bør etter departementenes vurdering benyttes bare dersom de andre virkemidlene ikke er tilstrekkelige til å oppnå målsetningene, og bør da fortrinnsvis skje ved å legge ut ulike former for "samfunnsoppdrag" på anbud.

Spørsmålet om støtte til Norsk Matanalyse kommer opp fordi den nye organiseringen av laboratorietjenestene innebærer en helt ny konkurransesituasjon på området. Det er gitt politiske føringer angående konkurranseelementet i markedsreguleringsammenheng. St.meld. nr.19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon heter det at *"Omsetningsrådets vedtak vil ikke bare være grunnleggende for markedsreguleringen av jordbruksvarer, men kan i mange tilfeller også utgjøre grunnleggende rammebetingelser for hvordan markedet generelt og konkurransen mellom markedsregulator og dens konkurrenter vil fungere. Det er imidlertid ikke ønskelig å legge saker med betydelig konkurransemessige konsekvenser til partssammensatte organer."*

I Sem-erklæringen sier Regjeringen at de går inn for å *"videreføre målene og de grunnleggende prinsippene for pris- og markedsregulering for jordbruksvarer. Dette innebærer at landbrukssamvirket fortsatt skal ha en sentral rolle i gjennomføringen av landbrukspolitikken. Samtidig må uavhengige aktører sikres rettferdige rammebetingelser. Sentrale konkurransevilkår må fastsettes av Statens landbruksforvaltning eller et annet uavhengig organ."*

St.meld. nr.19 og Sem-erklæringen retter seg nok primært mot selve kjernevirksomheten under Omsetningsrådet, dvs. avsetningstiltakene. Det er likevel nærliggende å gå ut fra at disse føringene også har relevans i forhold til bruken av midler generelt sett.

Forslaget til nedtrapping fra Norsk Matanalyse

I brev av 01.09.03 sier Norsk Matanalyse at de akseptere at det er nødvendig å vurdere støtten fra omsetningsavgiften i lys av fristillingen av næringsmiddellaboratoriene, og foreslår en trinnvis nedtrapping av støtten over tre år. Bakgrunnen for forslaget er at det må forventes en overgangsperiode på 3-5 år før et velfungerende marked er etablert. I denne overgangsperioden vil de fristilte laboratoriene ha behov for støtte fra stat eller kommune for å kunne tilpasse seg en ny konkurransesituasjon. Det gjelder også de fristilte tilsynslaboratoriene som blir overtatt av eksisterende private laboratorieselskaper.

I brevet heter det videre at Norsk Matanalyse, som er landets ledende rutinelaboratorium for næringsmidler, vil ha behov for en omstillingsfase på 3-5 år. Støtten over omsetningsavgiften utgjør 30 % av totalomsetningen, og et plutselig bortfall av disse midlene vil få store konsekvenser. En er nå i gang med å gjennomgå de ulike tjenestene med brukerne for å få klarhet i hvilke oppgaver og aktiviteter som kan videreføres, enten ved at tjenestene faktureres eller ved annen form for finansiering.

Norsk Matanalyser foreslår følgende modell for nedtrapping av støtten:

År	Reduksjon fra foregående år	Midler fra meierisektoren (tusen kr)	Midler fra kjøttsektoren (tusen kr)	Sum midler (tusen kr)
2003	0 %	8 540	2 900	11 440
2004	20 %	6 850	2 300	9 150
2005	30 %	4 800	1 600	6 400
2006	50 %	2 400	800	3 200
2007	100 %	0	0	0

Som et resultat av en reduksjon på 20 % for 2004, foreslår de at følgende aktiviteter ikke dekkes over omsetningsavgiften i 2004:

- Metodeutvikling og standardiseringsarbeid (med unntak av funksjonen som referanselaboratorium for melk og meieriprodukter)
- Bransjefaglig oppdatering
- Deltakelse i faglige råd og utvalg og i utviklingsprosjekter for TINE og Fagsenteret for kjøtt.

Reduksjonsforslaget har vært styrebehandlet i Norsk Matanalyse. Både TINE og Norsk Kjøtt er representert i styret og er ellers informert om saken. En kan derfor forutsette at markedsregulatorene innenfor de berørte bransjene og støtter forslaget til nedtrappingsplan.

SLFs vurderinger

Fristillingen av laboratoriene er en inngripende reform som også får konsekvenser for rammebetingelsene for Norsk Matanalyse. Stortinget har vedtatt at det skal legges til rette for konkurranse i markedet for laboratorietjenester. Slik situasjonen er, vil det være vanskelig å forsvare å bruke offentlige midler til å gi driftsstøtte til ett laboratorium, jf. St.prp. nr 65. Etter SLFs vurdering vil dagens overføring til Norsk Matanalyse klart virke konkurransevridende i forholdet til de andre laboratoriene på matområdet, og dermed være

i strid med Stortingets forutsetninger både når det gjelder omorganiseringen av laboratorietjenestene og markedsreguleringssystemet i utvidet forstand.

Selv om disse midlene i prinsippet skal betale for spesifikke tjenester, vil det være nærmest umulig å kontrollere at det ikke skjer kryssfinansiering av andre tjenester og at konkurranseforholdene mellom laboratorier dermed påvirkes. Det er vanskelig å unngå at kompetanse og utstyr som er ervervet gjennom offentlig driftstøtte vil virke inn på laboratoriets generelle konkurranseevne.

De tjenestene som har vært utført på bakgrunn av omsetningsavgiftsmidler er dels tjenester som naturlig ligger inn under et statlig ansvar. Funksjonen som nasjonalt referanselaboratorium for melk er et eksempel på det. Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å oppnevne et nasjonalt referanselaboratorium. Dette er en oppgave som Norsk Matanalyse utfører for SNT, og som forventes å bli videreført når Mattilsynet overtar SNTs oppgaver. Til i dag har SNT ikke betalt det denne funksjonen koster, og omsetningsavgiften har finansiert det vesentligste. Det samme gjelder deltakelse i ulike nasjonale og internasjonale organer på vegne av SNT, for eksempel Codex alimentarius. Det må forutsettes at tjenester Norsk Matanalyse framover skal utføre for SNT/Mattilsynet skal finne sin finansiering i forhold til dem.

De øvrige tjenestene Norsk Matanalyse utfører, må i større grad enn i dag forutsettes betalt av aktørene selv, enten det er matvareindustri, laboratorier eller andre. Som Norsk Matanalyse har påpekt, har markedet for laboratorietjenester hittil fungert på en slik måte at det har vært vanskelig eller umulig å fakturere denne type tjenester. Det forutsettes at dette vil endre seg over tid. Det forutsettes videre at laboratorietjenester med relevans for markedsreguleringen framover må innarbeides i de aktuelle budsjettene.

Norsk Matanalyse har akseptert at situasjonen tilsier at driftsstøtten fra omsetningsavgiften må avvikles. De er allerede i gang med å gjennomgå alle tjenestene med brukerne for å avklare hvilke oppgaver og aktiviteter som kan videreføres, enten ved at tjenesten faktureres eller ved annen form for finansiering. Norsk Matanalyse er også i ferd med å posisjonere seg i forhold til de nye rammebetingelsene, bl.a. ved at det er inngått avtale om overtakelse av to av de fristilte laboratoriene, Fiskeridirektoratets laboratorier i Ålesund og Tromsø.

Allerede ved opprettelsen av Norsk Matanalyse i 1997 sa Omsetningsrådet i en protokoll at det var et mål å redusere støtten over tid. I ettertid må det sies at denne reduksjonen har hatt en relativt langsom takt, i og med at støttebeløpet nærmest er opprettholdt i nominelle kroner. Norsk Matanalyse har dermed hatt lang tid til å tilpasse seg en forventning om redusert støtte over omsetningsavgiften.

På bakgrunn av de politiske føringer gitt i forbindelse med omorganiseringen av laboratorietjenestene, synes det ganske klart at driftsstøtte til Norsk Matanalyse over et offentlig budsjett vil være i strid med Stortingets ønsker for det framtidige laboratoriemarkedet. Videre har både Storting og Regjering gitt noen føringer vedrørende markedsreguleringen som tilsier at det bør utvises forsiktighet i saker som har konkurransemessig betydning.

På denne bakgrunn anbefaler SLF at driftsstøtten til Norsk Matanalyse som sådan avvikles.

Norsk Matanalyse har foreslått at støtten trappes ned over 3 år. Nedtrappingsplanen legger opp til at reduksjonen, målt i kroner, er om lag like stort hvert år. Bakgrunnen for å foreslå en slik nedtrapping er at det gir en reell mulighet for selskapet til å tilpasse seg den nye situasjonen uten å måtte gå til drastiske skritt. Videre påpekes det at det må forventes en tilpasningsperiode på 3-5 år før et velfungerende marked er etablert, og at konkurrentene også vil nyte godt av overgangsordninger i en perioden på 3-5 år.

Når det gjelder overgangsperiodens varighet, synes 3 år å være akseptabelt i forhold til det tidsperspektiv som de berørte departementene selv opererer med. Det forutsettes at Mattilsynet gradvis over 3-5 år vil legge større og større deler av sitt tjenestebehov ut på anbud. Det synes også å være en utbredt forståelse hos de organer som arbeider med denne reformen at det vil ta tid før de ulike elementene er på plass. Når det gjelder situasjonen for de fristilte laboratoriene, er det ingen som har oversikt på nåværende tidspunkt. Mye tyder imidlertid på at mange kommuner nå går inn med overgangsstøtte til sine lokale laboratorier for å sikre at de klarer seg under de nye rammebetingelsene.

I dag utgjør driftsstøtten fra omsetningsavgiften omlag 30 % av totalomsetningen for Norsk Matanalyse. Dette er en betydelig andel, og det er grunn til å tro at en fjerning av støtten fra ett år til ett annet ville få store negative konsekvenser for Norsk Matanalyse.

Stortinget ønsker å legge til rette for en sunn konkurranse i laboratoriemarkedet. Det er imidlertid svært usikkerhet hva som vil skje framover. Det knytter seg betydelig spenning til hvordan dette markedet vil fungere om noen år og hvilke aktører som vil operere. Et velfungerende marked er avhengig av solide og kompetente aktører, og Norsk Matanalyse er en slik aktør. Det forutsettes derfor at det er i statens interesse at en aktør som Norsk Matanalyse gis rammebetingelse som tilsier at selskapets kompetanse og driftsapparat ikke går tapt før den nye konkurransesituasjonen er en realitet.

Norske kjøtt- og melkeprodusenter har via omsetningsavgiften investert mye penger i utviklingen av Norsk Matanalyse. Primærprodusentene vil ikke være tjent med at den kompetanse som er bygd opp over en årrekke går tapt.

På denne bakgrunn anbefaler SLF at Norsk Matanalyses forslag til nedtrappingsplan legges til grunn for avvikling av driftsstøtten fra omsetningsavgiftsmidlene. Dette innebærer at en reduksjon i støttebeløpet må innarbeides i budsjett for faglige tiltak og opplysningsvirksomhet allerede for 2004.

Etter at overgangsperioden er utløpt, forutsettes det at kjøp av laboratorietjenester finansiert av omsetningsavgift foregår etter rent forretningsmessige prinsipper. I denne sammenheng innebærer dette at laboratorietjenester skal kjøpes hos beste og billigste leverandør, uavhengig av eierskap. Ved kjøp av laboratorietjenester finansiert over omsetningsavgift, skal ikke Norsk Matanalyse ha noe fortrinn, men konkurrere med andre laboratorier om oppdragene på like vilkår.

Samlet vurdert legger SLF til grunn at det skjer en faktisk reduksjon i overføringen fra omsetningsavgift i 2004, og at reduksjonen ikke automatisk blir kompensert ved kjøp av tjenester over faglige tiltak, eller over andre budsjetter.

Statens landbruksforvaltning hadde fremmet følgende forslag til vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår at Omsetningsrådet gjør følgende vedtak:

Den direkte driftsstøtten til Norsk Matanalyse over budsjettene for faglige tiltak og opplysningsvirksomhet for kjøtt og melk trappes gradvis ned og avvikles i løpet av perioden 2004-2006. Følgende nedtrappingsplan legges til grunn og innarbeides i budsjettene for faglige tiltak og opplysningsvirksomhet i de aktuelle årene:

År	Fra fondet for omsetningsavgift på melk (tusen kr)	Fra fondet for omsetningsavgift på kjøtt (tusen kr)
2004	6 850	2 300
2005	4 800	1 600
2006	2 400	800
2007	0	0

På bakgrunn diskusjon i møtet fremmet lederen forslag om et vedtak i 2 punkter der punkt 1 samsvarer med forslaget fra Statens landbruksforvaltning men med ”som ramme” som tilføyelse i 2. setning, og med følgende som nytt pkt.2:

Omsetningsrådet legger til grunn at kjøp av laboratorietjenester med relevans for markedsreguleringen skal skje etter forretningsmessige prinsipper i tråd med Stortingets forutsetninger for et velfungerende marked på området. Alle delleveranser i tilknytning til laboratorietjenester finansiert ved omsetningsavgift skal synliggjøres i regnskapene fra markedsregulator.

Med bakgrunn i Omsetningsrådets vedtak av 02.12.03 om å vurdere støtten til Norsk Matanalyse i lys av fristillingen av næringsmiddellaboratoriene, gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår at Omsetningsrådet gjør følgende vedtak:

1. Den direkte driftsstøtten til Norsk Matanalyse over budsjettene for faglige tiltak og opplysningsvirksomhet for kjøtt og melk trappes gradvis ned og avvikles i løpet av perioden 2004-2006. Følgende nedtrappingsplan legges til grunn og innarbeides som ramme i budsjettene for faglige tiltak og opplysningsvirksomhet i de aktuelle årene:

År	Fra fondet for omsetningsavgift på melk (tusen kr)	Fra fondet for omsetningsavgift på kjøtt (tusen kr)
2004	6 850	2 300
2005	4 800	1 600
2006	2 400	800
2007	0	0

2. Omsetningsrådet legger til grunn at kjøp av laboratorietjenester med relevans for markedsreguleringen skal skje etter forretningsmessige prinsipper i tråd med Stortingets forutsetninger for et velfungerende marked på området. Alle delleveranser i tilknytning til laboratorietjenester finansiert ved omsetningsavgift skal synliggjøres i regnskapene fra markedsregulator.

15. Søknad om tilskudd til utvidelse av eksisterende reinslakteri i Karasjok

I brev datert 13.03.2003 søker Norsk Kjøtt om at tilbakebetalingen knyttet til tidligere gitte tilskudd til anleggene i Alta og Vadsø, kan gis som tilskudd til utvidelse av et anlegg i Karasjok.

Norsk Kjøtt har besluttet å lokalisere all slakterivirksomhet i Finnmark til Karasjok. Planlagte investeringer er i størrelsesorden 17 mill. kroner. Norsk Kjøtt karakteriserer slakterivirksomheten i Karasjok som en marginal, men nødvendig aktivitet. Totalt slaktekvantum er ca. 1 000 tonn. Slaktingen på de eksisterende anleggene i Alta og Vadsø har blitt gjennomført i løpet av 1-2 dager pr. uke, bortsett fra i sesongen for slakting av sau.

Da anleggene i Finnmark ble etablert, ble det tilrettelagt for skjæring, engrosvirksomhet og i Vadsø også foredling. Norsk Kjøtt påpeker at med dagens rammebetingelser har det vært nødvendig for dem å utvikle disse aktivitetene, noe som har økt overkapasiteten ytterligere i Finnmark.

Kostnadene ved tidligere anleggsstruktur med to anlegg var svært store. Ved å samle slaktingen i Karasjok vil slaktekostnadene bli redusert, men i følge Norsk Kjøtt er det fremdeles behov for en betydelig intern ”subsidiering”. Ved anlegget i Karasjok har det blitt drevet reinslakting, og ved å samle bufe og rein på ett anlegg oppnås det i tillegg en positiv effekt i forhold til kostnadene for slakting av rein. Denne aktiviteten hevdes også å være økonomisk marginal, med slakting periodevis gjennom året. Ved å samle slaktingen av rein og bufe på ett anlegg oppnås en bedre utnyttelse av anleggskapasitet og en jevn sysselsetting for de ansatte.

Statens landbruksforvaltning har forståelse for markedsregulators spesielle utfordringer i Finnmark og hvor en også har mottaksplikt på samme måte som i andre deler av landet. I tillegg skal hensyn til dyrevelferd og beredskap ivaretas. Begrunnelsen for Norsk Kjøtt utvidelse i Karasjok er i stor grad den samme begrunnelsen som ble benyttet da anleggene i Alta og Vadsø ble utbygget for henholdsvis 20 år og 10 år siden. Da var også mottaksplikten tungtveiende. I tillegg ble markedsregulators forpliktelse i forhold til å sikre forsyninger og en oppfølging av ansvaret for den landsomfattende markedsregulering vektlagt. Tilskuddsprosenten var på henholdsvis 59 % i Alta og 79 % i Vadsø. Normal tilskuddsprosent har som regel ligget en del lavere enn dette. Dette er et tydelig uttrykk for at tilskuddene til anleggene i Finnmark ble gitt med bakgrunn i en særskilt vurdering.

Dagens løsning hvor Norsk Kjøtt foretar slakting kun ved ett anlegg i Finnmark var lite aktuell for 10–20 år siden. Forhold som f. eks. bedring av veinettet i Finnmark og mer egnede slakteribiler gjør det i dag mulig å ivareta mottaksplikten basert på ett slakterianlegg i Finnmark.

Det er pr. i dag ingen private aktører innen slakting av bufe i Finnmark i dag, og slik ville et ev. tilskudd til anlegget i Karasjok neppe kunne sies å ha konkurransevridende effekt. Fraværet av andre aktører er også uttrykk for at det forretningsmessige grunnlaget for denne type investeringer er relativt svakt i Finnmark sammenlignet med hva situasjonen er i andre deler av landet. Statens landbruksforvaltning har likevel mottatt signaler fra aktører som har sondert muligheten for tilskudd til slakterivirksomhet i Finnmark. Selv om det er forskjell mellom interesse og realitet, tilsier dette at tildeling av tilskudd ut fra andre

hensyn enn dem som følger av markedsreguleringsansvaret, kan virke konkurransevridende.

I lys av at mange av de samme tungtveiende hensyn som lå til grunn for en særskilt behandling av anlegg i Finnmark for henholdsvis 10 og 20 år siden, også gjør seg gjeldende i dag, er det isolert sett mye som tilsier en særskilt behandling av denne saken i tråd med Norsk Kjøttts ønske.

En omdisponering av et ev. resttilskudd knyttet til de nedlagte anleggene i Vadsø og Alta må bli å betrakte som en ny bevilgning av midler til reguleringsanlegg. Av forskrift om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg § 1 framgår at dersom anlegg som har mottatt tilskudd fra omsetningsavgiften eller over jordbruksavtalen selges, kan Omsetningsrådet kreve hele eller deler av tilskuddet tilbake.

I sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene i 1995 ble det tatt inn følgende bestemmelse: ”Det skal ikke gis adgang til å bevilge investeringstilskudd til reguleringsanlegg.” Denne bestemmelsen har inngått i alle senere jordbruksavtaler, også i avtalen for 2003-2004.

Jordbruksavtalens bestemmelse innebærer at Omsetningsrådet ikke kan bevilge midler til slakteriet i Karasjok. Siste bevilgning til reguleringsanlegg ble foretatt 10.05.1995 til Prior Norges anlegg i Elverum og til Gartnerhallens anlegg i Lier.

Med hjemmel i forskrift om tilbakebetaling av tilskudd bevilget til reguleringsanlegg § 1 og under henvisning til at det ikke gis adgang til å bevilge investeringstilskudd til reguleringsanlegg gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår for Omsetningsrådet at det gjøres følgende vedtak:

Med utgangspunkt i jordbruksavtalens bestemmelser om adgangen til å bevilge investeringstilskudd, finner Omsetningsrådet ikke grunnlag for å imøtekomme søknad om å omdisponere tidligere gitte tilskudd til anleggene i Alta og Vadsø til utvidelse av Norsk Kjøtt sitt anlegg i Karasjok.

16. Markedsregulering melk – Spørsmål om dekning av tap for Synnøve Finden ASA ved eksport av ost av neddømt kvalitet

Bakgrunn

Synnøve Finden ASA (SF) startet produksjon av hvitost i Alvdal i 1996. I notat av 10.01.02 fra SF ved John Lilleborge til Statens landbruksforvaltning (SLF) ved Haavard Elstrand framsettes det forslag om kompensasjon for at SF har blitt påført et tap i perioden 1997-2000 som en følge av at de ikke har fått omsatt ost av neddømt kvalitet til norske industrikunder. Notatet var i utgangspunktet et grunnlag for drøftinger, men er i denne saken det dokument som gir SFs begrunnelse for en eventuell kompensasjon.

Notatet tar opp to forhold; Spesialmarkeder og Eksportmarkedet. Forholdet om spesialmarkeder er fulgt opp tidligere gjennom etablering av regelverk, jf. forskrift

28.11.96 nr 1478 om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren (markedsreguleringsforskriften) § 5a etter vedtak i Omsetningsrådet 2.12.02. I denne saken behandles det som er tatt opp i pkt. 2 i notatet; Eksportmarkedet.

SF opplyser at et parti hvitost ble liggende på lager alt for lenge med påfølgende kvalitetsproblemer som resultat. De ber om kompensasjon fra markedsreguleringen for deler av det tap de har lidt, begrenset til det beløp markedsreguleringen har spart ved at dette overskuddskvantumet ikke ble handtert av markedsregulator. SF har også i brev av 13.05.01 søkt kompensasjon for dette kvantumet gjennom prisutjevningsordningen, men den saken berører ikke de spørsmålene som behandles i denne saken.

SF hevder at årsaken til tapet var at ”ost av ”smelteostkvalitet” i praksis var umulig å omsette innenlands” på grunn av:

- a) at TINE BA (TINE) som markedsregulator ikke hadde klarert totalmarkedet slik at det kunne være mulig for andre aktører å slutt selge seg i innenlandsmarkedet, og
- b) manglende konkurransenøytralitet i reguleringssystemet når TINE gjennom avtale med O. Kavli AS (Kavli) gjorde det umulig for SF å selge ost som råstoff til Kavli sin smelteostproduksjon.

I notatet framholdes bl.a. følgende:

”En helt sentral forutsetning for at markedsregulator skal ha tilgang på omsetningsavgiftsmidler for å dekke pristapet ved reguleringseksport, er at denne eksporten, sammen med det prisnivå som markedsregulator implementerer innenlands, medfører markedsbalanse for totalmarkedet. Det betyr at andre aktører, for alle de vareslag og kvaliteter som reguleringseksporten omfatter, skal kunne slutt selge seg i innenlandsmarkedet”

I notatet blir det videre, med referanse til brevet av 13.05.01, oppgitt at SF eksporterte ca 300 tonn gulost i perioden 1997-2000, og at 200 tonn ost som var opparbeidet over noe tid, ble eksportert i januar 2001 som del av lageroppdydding før det ble inngått en avtale om leveranse til Kavli. Hele kvantumet på 200 tonn er rapportert som industrisalg og solgt til Uhrenholt i Danmark til lav pris. SF hevder at de siden starten og frem til 2001 ikke har kunnet omsette ost av smelteostkvalitet innenlands. SF erkjenner at de burde tatt situasjonen opp med myndighetene tidligere, men mener at de er berettiget å få dekket et tap på det kvantum som er omsatt til Uhrenholt tilsvarende den kompensasjon pr. kg som TINE fikk ved reguleringseksport:

”For å unngå diskusjoner om årsakssammenhenger og ansvar for den konkrete kvalitet som leveransene hadde, foreslår Synnøve Finden at kompensasjonen fastsettes til det gjennomsnittlige eksporttap som TINE har fått godtgjort i de aktuelle perioder”.

SF antar at dette vil ligge i størrelsesorden 3-4 mill. kroner. Dette dekker ikke hele SFs tap, men SF mener det vil gi en kompensasjon tilsvarende prisnedskrivningen over omsetningsavgiften dersom dette kvantumet hadde vært reguleringseksportert av TINE. SF foreslår at kompensasjonstapet blir basert på det kvantum neddømt ost som normalt følger av den osteproduksjonen som foregikk ved SFs anlegg i Alvdal i perioden 1997-2000, og ikke hele kvantum med neddømt ost som faktisk oppstod fra denne oppstartperioden.

SF klaget 21.5.02 TINEs avtale med Kavli inn til Konkurransetilsynet i medhold av konkurranseloven. Konkurransetilsynet har i brev av 09.05.03 varslet inngrep overfor

TINE mot bruk av lojalitetsrabatter og andre konkurransebegrensende ordninger ved salg av hvitost til industrikunder. Konkurransetilsynets behandling av denne klagen blir omtalt nedenfor.

Statens landbruksforvaltnings behandling av saken

Det er avholdt flere møter i løpet av 2002 mellom SLF, TINE og SF. Møtene ble avsluttet i august 2002 med at TINE skulle vurdere om saken kunne løses som en sak mellom SF og TINE, eller om spørsmålet burde vurderes under markedsreguleringen. TINE signaliserte senere høsten 2002 at saken etter deres mening ikke kunne betraktes som en sak som burde løses mellom aktørene SF og TINE. TINEs samlede vurdering er gitt i brev av 22.04.03.

Nedenfor gjengis først markedsregulators syn på saken og en vurdering av det hjemmelsmessige grunnlaget for å kunne foreta en bevilgning. Deretter presenteres og vurderes prinsipielle aspekter ved markedsreguleringen som har relevans for denne saken. Videre omtales de konkrete konkurransemessige forholdene knyttet vedrørende saken.

Markedsregulators oppfatning av saken

TINE ga sin endelige vurdering i brev av 22.04.03 og skriver der bl.a. at årsaken til at SF ikke fikk omsatt ost av smelteostkvalitet var kvaliteten på råstoffet, delvis på grunn av kvalitetsproblemer i oppstarten av nytt anlegg, og delvis på grunn av at osten i oppstartperioden for SF ble liggende for lenge på lager. De påpeker også at problemstillingen ikke ble tatt opp av noen av aktørene før i ettertid.

De mener videre at det ikke kan ligge inn under TINE som markedsregulator sitt ansvarsområde å sikre omsetning av produkter av dårlig kvalitet, og som det av den grunn er vanskelig å få avsatt til tilfredsstillende pris innenlands. De har derfor for egen del heller ikke – i strid med SFs påstand om at det eksporteres neddømt vare som ikke kan omsettes på innenlandsmarkedet - søkt om å få dekket tap via markedsreguleringsmidlene pga. eksport av vare av så dårlig kvalitet at den ikke kunne omsettes innenlands.

Under møtene i 2002 påpekte TINE BA at det også var andre industrikunder enn Kavli i det norske markedet som SF kunne ha benyttet seg av, men som ikke ble utprøvd.

Vurdering av hjemmelsmessig grunnlag for bevilgning

Det legges til grunn at SF ikke har rettslig krav på en kompensasjon som omtalt i denne saken. Spørsmålet blir deretter om Omsetningsrådet har anledning til, på eget initiativ og skjønn, å foreta en slik bevilgning. Det har ikke, så langt SLF kjenner til eller har kunnet framskaffe informasjon om, tidligere vært foreslått liknende bevilgninger over omsetningsavgiftens midler som de SF foreslår i notatet av 10.01.02. Omsetningsloven og tilhørende forskrifter gir da heller ikke Omsetningsrådet en eksplisitt hjemmel til å vedta en slik bevilgning. Rammene for Omsetningsrådets bevilgninger følger av omsetningsloven § 11 første ledd som sier at ”pengane ... berre kan nyttast ... til å fremja umsetnaden av vedkomande varor”. Omsetningsrådet har fastsatt sine egne retningslinjer for bruken av pengene i forskrift 28.11.96 nr. 1478 om bevilgninger til reguleringstiltak innenfor melkesektoren (bevilgningsforskriften). I utgangspunktet anses Omsetningsrådet bundet av de begrensningene for bevilgninger som bevilgningsforskriften setter. En slik bevilgning som SF beskriver, er ikke nedfelt eksplisitt i bevilgningsforskriften.

Det er ikke grunnlag for å foreta en vurdering av søknaden som noe annet enn et avsetningstiltak. Bevilgningsforskriften § 1 pkt B lister opp alle de avsetningstiltak

markedsregulator kan iverksette for å fremme formålene i omsetningslovens § 1. De fleste tiltakene under dette punktet gjennomføres av markedsregulator etter dennes eget skjønn og i den utstrekning det er nødvendig, og det er bare oppgaven over medgåtte kostnader som vurderes og bevilges, ikke det enkelte tiltaket som sådan. Bevilgningsforskriften § 1 pkt B strekpkt. 7 inneholder imidlertid, på linje med tilsvarende bestemmelser for de andre sektorene, en åpning for ”eventuelle andre avsetningstiltak etter forhåndsgodkjennelse fra Omsetningsrådets arbeidsutvalg i det enkelte tilfelle”. Denne bestemmelsen er tatt inn for å ta høyde for tiltak som en ved fastsetting av forskriften og dermed de virkemidler markedsregulator disponerer, ikke var kjent med. Det er imidlertid et vilkår at det dreier seg om et avsetningstiltak, noe som en bevilgning til SF vanskelig kan sies å være. Videre foreligger det heller ikke noen forhåndsgodkjenning.

Bestemmelsen anses således ikke for anvendelig som hjemmel for en bevilgning som foreslått av SF. Etter SLFs vurdering er det heller ikke andre regler i eksisterende forskrifter som hjemler vedtak i tråd med SFs forslag.

Forskriftens § 1 pkt. B, strekpunkt 7 er så langt sekretariatet kan se, ikke benyttet tidligere i melkesektoren. I kjøttsektoren er tilsvarende regel benyttet for å hjemle produksjonsregulerende tiltak som førtidsslaktning m.m.

Hvorvidt markedsregulator har oppfylt sine forpliktelser i henhold til bevilgningsforskriften § 11 annet ledd nr. 1 på en tilfredsstillende måte er det ikke nødvendig å ta stilling til da denne bestemmelsen ikke er av en slik karakter at den gir Omsetningsrådet hjemmel til å foreta noen bevilgning til SF.

Det kan reises spørsmål om SF har krav på kompensasjon fordi markedsregulator har opptrådt på en erstatningsbetingende måte slik at Synnøve Finden har krav på dekning av eventuelt påfølgende tap. Omsetningsrådet har imidlertid i utgangspunktet ikke noen plikt til å foreta noen slik vurdering da de ikke hefter for markedsregulators eventuelle feil. Dersom eventuell erstatningsbetingende opptreden fra markedsregulators side har påført SF et tap, er det i utgangspunktet et forhold mellom TINE og SF.

SLF vurderer det som tvilsomt om det foreligger hjemmel for en bevilgning som omtalt i denne saken. I og med at Omsetningsrådet, så vidt vites, ikke tidligere har vurdert å gjennomføre slike bevilgninger som SF begjærer, finner SLF det likevel hensiktsmessig i det følgende å vurdere prinsipielle sider ved saken, spesielt kravet om klarering av totalmarkedet.

Prinsipielle aspekter ved markedsreguleringen og markedsregulator sitt ansvar
Målene for markedsregulering er beskrevet i St.meld. nr. 26 (1980-81) og er senere blitt videreført i St.prp. nr. 8 (1992-93) Landbruk i utvikling og i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon. En av de viktigste oppgavene for markedsreguleringen er å bidra til at jordbruket tar ut priser i tråd med målprisene fastsatt i jordbruksoppkjørene. Systemet skal ikke bidra til at det tas ut priser over jordbruksoppkjørenes forutsetninger. Sammen med sikker avsetning og sikre forsyninger av råvarer er prisuttaket vurdert opp mot målpris en viktig indikasjonen på om systemet har håndtert oppgaven.

De prinsipielle sidene ved markedsregulators ansvar i melkesektoren er også blitt vurdert spesielt i forbindelse med etableringen av markedsordningene for melk 01.07.97. I

forbindelse med Omsetningsrådets behandling av forskriften om markedsregulators forsyningsplikt innenfor melkesektoren 22.04.97, ble dette berørt i innstillingen. Der framgår det bl.a. at markedsregulators overskudd i prinsippet skal representere totalmarkedets overskudd, og at det er totalmarkedets avsetningsbehov som håndteres så lenge det brukes reguleringsmidler til blant annet markedsregulators reguleringseksport, og hvor markedsregulator har eksklusiv rett til gjennomføring av flere av tiltakene. Dette kommer i systemet til uttrykk gjennom at andre aktører kan avpasse sin tilgang av råvarer til forventet avsetning, mens markedsregulator har mottaksplikt for resten, slik at overskudd i prinsippet bare skal måtte forekomme hos markedsregulator.

Markedsreguleringssystemet er utformet av hensyn til produsentene og forbrukerne og skal ikke være et sikkerhetsnett for omsetnings- og foredlingsleddene (jf. St.meld. nr.19). Alle aktører som kjøper råstoff fra markedsregulator må selv vurdere hvor mye råstoff som er nødvendig utfra forventet salg, og selv bære risikoen/ta det økonomiske tapet om blant annet

- markedet svikter
- markedet undervurderes og utbudet fra den enkelte aktør blir for lite
- det skjer en kvalitetssvikt på grunn av produksjonsfeil eller på grunn av at varene har blitt lagret utover normal lagrings-/salgsperiode.

Markedsreguleringen tar for øvrig ikke mål av seg til å gi noen garantier for at målene med reguleringen oppnås, verken for bondens pris eller for balansen i markedet. Det kreves inn midler for å gjennomføre et sett med tiltak for å fremme visse formål. Hvorvidt målene nås, vil i praksis avhenge av en rekke forhold. Disse forholdene gjelder både hvordan markedsreguleringen gjennomføres, og ytre rammer for markedsreguleringen, så som målpris, tildelte melkekvoter og tilgjengelige kvoter for reguleringseksport. Markedsreguleringen forutsetter med andre ord at en rekke virkemidler utenfor rammene av markedsreguleringen, innrettes slik at det bare er relativt mindre justeringer som skal fanges opp av markedsreguleringen. Særlig har muligheten til å ta ut målpris i melkesektoren vært påvirket av produksjonsreguleringen gjennom kvotesystemet.

Reguleringen skal primært skje på råvarebasis og ikke på foredlet vare. I foredlingsleddene skal vanlige forretningsmessige konkurranseforhold gjelde. I prinsippet gjelder dette også melk. På grunn av at melk har sterkt begrensede lagringsmuligheter, vil markedsreguleringen i denne sektoren i praksis måtte foregå i et lagringsdyktig medium. I hovedsak er dette hvitost, smør og tørmelk, men avgrenset til de artiklene som positivlisten definerer som reguleringsvarer. Positivlisten definerer både markedsregulators handlingsrom og ansvarsområde når det gjelder hvilke produkter reguleringen skal håndtere.

Gjennom markedsreguleringssystemet kan markedsregulator gjøre bruk av en rekke virkemidler. Ved innenlandske avsetningstiltak, i første rekke reguleringslagring, skal markedsreguleringen søke å tilpasse utbudet av varer til sesongvise variasjoner i etterspørselen og sørge for geografisk utjevning i matvaremarkedet. Overskudd på grunn av ubalanse mellom tilbud og etterspørsel på det innenlandske markedet utover dette kan omsettes som reguleringseksport innenfor gitte begrensninger. Eksportvirkemiddelet har tradisjonelt vært et av de viktigste avsetningstiltakene innenfor melkesektoren for å legge grunnlaget for at målpris på melk skal kunne tas ut i det norske markedet. Markedsregulators eksklusive rett til reguleringseksport, til annet enn smør/fløte, er basert på mottaksplikten av rå melk fra primærprodusentene.

Det er ikke nedfelt noe eksplisitt krav om konkurransenøytralitet i forskriften som regulerer reguleringstiltakene, og det er heller ikke nevnt i omsetningsloven. SLF vil likevel understreke at det er hevet over enhver tvil at dette uansett er en klart uttrykt forutsetning for markedsreguleringen. Dette kommer til uttrykk både i St.meld. nr 19 og i instruksen for Tilsynsutvalget der det er tatt inn et særskilt avsnitt i § 2 som sier at disse spørsmålene skal prioriteres fra Tilsynsutvalget sin side.

Håndteringen av markedsreguleringen skal etter omsetningsloven skje som en form for samvirke av bønder og er lagt til en aktør i markedet, som forutsetningsvis må være den dominerende aktør. Samvirkeorganisasjonene er bygd opp til landsdekkende organisasjoner langt på vei nettopp for dette formålet. Dette bidrar både til at reguleringen fanger opp utviklingen i markedet og at reguleringen blir effektiv. Dette valget har skapt strid gjennom tidene, og nøytraliteten er søkt sikret på forskjellige måter.

Det har en rekke ganger blitt foreslått at andre aktører enn markedsregulator skal kunne delta i gjennomføringen av avsetningstiltak. Sist gang dette ble utredet som del av markedsreguleringen, var i en arbeidsgruppe som avga rapport 10.01.1996, der konklusjonen var at det ikke burde åpnes for deltakelse fra uavhengige aktører, da en slik modell ville gi økt samhandling i markedet og fare for en redusert konkurranse, jf St.prp. nr. 72 (1995-96) om jordbruksoppkjøret 1996. Det er derfor slått fast at det kun er markedsregulator som, med de unntak som direkte framkommer av forskriftene, kan søke om bevilgninger til dekning av kostnader ved gjennomførte tiltak.

Vurdering av markedsregulators klarering av totalmarkedet

Det er riktig som SF påpeker at det påligger markedsregulator et ansvar i å klarere totalmarkedet, og hvor de er gitt eksklusiv rett til enkelte virkemidler for å håndtere oppgaven.

Hva angår reguleringseksporten, er denne formelt begrenset av Norges forpliktelser i WTO på eksportsubsidier, og hvor en har kvoter på henholdsvis ost, smør og mysegranulat. At kvotene knytter seg til disse definerte produktene må ikke ses på som noe uttrykk for at ansvaret for å klarere markedet kun gjelder delmarkedene for ost, smør og mysegranulat. Eventuell reguleringseksport av ost må ses som et virkemiddel for å bidra til å balansere og klarere totalmarkedet for rå melk, men hvor ost er og har vært ansett som et mer hensiktsmessig eksportmedium enn flytende melk (og som har nedfelt seg i WTO-kvoter).

SF fremholder at markedsregulators klareringsansvar innebærer at andre aktører skal sikres en omsetning for alle de kvaliteter og vareslag av ferdig bearbeidet vare som aktørene produserer. En slik omfattende definisjon av klareringsansvaret også for ferdigvarer vil innebære at en langt på vei vil bevege seg mot dobbel mottakplikt, noe som i seg selv ikke har vært forutsetningen. Det vil videre innebære at en langt på vei vil gjøre markedsreguleringsystemet til en garantist (sikkerhetsnett) for omsetning av andre aktørers produkter, noe som heller ikke har vært forutsetningen.

Det er på den andre siden en sentral forutsetning at markedsreguleringen skal fungere konkurransenøytralt, jf også SFs merknad. Det følger av forutsetningene for markedsreguleringen at markedsregulator ikke skal opptre på en slik måte i markedet at denne hindrer andre aktører i å få omsatt sine produkter, gitt blant annet at det er kunder i dagligvare- eller industrimarkedet som er interessert i de produktene som tilbys.

Ovennevnte belyser at det norske reguleringsystemet består av et sett retter og plikter, hvor det løpende vil være en skjønnsmessig vurdering hvor langt de enkelte retter og plikter går i forhold til hverandre og hvor det ført vekk vil være kryssende hensyn.

SLF kan uansett ikke se at Omsetningsrådet er økonomisk ansvarlig for avtaler mv. som TINE på eget initiativ måtte inngå i markedet, selv om en selvsagt har en plikt til å tilse at markedsreguleringsystemet fungerer mest mulig konkurransenøytralt og i tråd med forutsetningene for øvrig.

SLF vil videre peke på at det er en forutsetning for reguleringsystemets avveininger mellom retter og plikter, at uavhengige aktører til en hver tid står fritt til å tilpasse tilgangen til råstoff til forventet omsetning.

Vurdering av konkurransemessige forhold

Det tilkommer konkurransemyndighetene å ta stilling til om det har forekommet eventuelle kritikkverdige forhold opp mot konkurranselovgivningen. SF har også brakt saken inn for Konkurransetilsynet.

Omsetningsrådets oppgave er å legge rammer for markedsreguleringen, stille midler til disposisjon for markedsregulator innenfor disse rammene, overvåke at markedsreguleringsystemet fungerer konkurransenøytralt og for øvrig i henhold til rammene. Omsetningsrådet hefter imidlertid ikke for eventuelle feil som markedsregulators måtte ha begått. Dersom eventuell erstatningsbetingende opptreden fra markedsregulators side har påført SF et tap, er dette etter SLFs vurdering et forhold mellom TINE og SF.

Ettersom konkurransemessige forhold og TINEs avtaler i markedet er et viktig punkt i notatet fra SF, er det i det følgende kort beskrevet avtalen mellom TINE og Kavli slik vi har fått den presentert og er vurdert fra aktørene og Konkurransetilsynets side.

Avtalen mellom TINE og Kavli

Det har i lang tid eksistert en skriftlig avtale om leveranser mellom TINE og Kavli. Avtalen som gjaldt i perioden 1997-2000 ble signert 13.10.97. I denne framgår det at intensjonen ved avtalen var at Kavli skulle kjøpe minst 90 % av sitt behov for ost til smelteostproduksjon fra TINE BA. Oppfyllelse av denne forpliktelsen er avhengig av at TINE er konkurransedyktig m.h.p. levering, kvalitet og prisfastsettelse. Avtalen omfatter Jarlsberg og Norvegia i kvalitetsgrupper A-D som benyttes i smelteostproduksjon.

Avtalen åpnet også for at Kavli kunne oppnå en årsbonus på 2-4 %, forutsatt et årlig kjøp av ost fra TINE på 800-1200 tonn.

Iflg. Konkurransetilsynet oppgir TINE at årsvolumrabattene er ordinære volumrabatter som de innrømmer kundene for spart håndtering og for den forutberegnelighet som avsetningen av store kvantum tilsier. TINE skriver også at rabatten er begrunnet i å ha en sikkerhet for avsetning av varer av neddømt kvalitet.

Avtalen mellom TINE og Kavli for perioden 1997-2000 var ikke av ny dato, men var en forlengelse av tidligere tilsvarende avtaler. Det er inngått en ny avtale gjeldende fra 2003. Denne er ikke direkte relevant for denne konkrete saken, men de konkurransemessige

vurderingene foretatt av konkurransemyndighetene antas å ville være gyldige også for de tidligere avtalene.

Konkurransetilsynets varsel om inngrep

Konkurransetilsynet har i brev av 09.05.03 til TINE varslet vedtak om å forby lojalitetsskapende rabattordninger ved kjøp av hvitost og avtaler med industrikunder med forpliktelser til å kjøpe mer enn 50 % av sitt årlige behov hos TINE.

Konkurransetilsynet har gjort sine vurderinger med utgangspunkt i konkurranseloven § 3-10 og med bakgrunn i avtaler mellom TINE og de tre største industrikundene (Kavli AS, Orkla Foods AS og TINE Meieriet Øst Tretten). Vurderingene er gjort med utgangspunkt i avtaler som dekker alt salg av hvitost fra TINE til norske industrikunder i perioden 1997-2003. Tilsynets siktemål ved eventuelt å forby bestemte avtaler/avtalevilkår i henhold til varselet er å bidra til at det i framtiden legges til rette for styrket konkurranse i markedet for salg av hvitost til industri.

TINE har – gjennom advokat Kvale & Co ANS - i brev av 04.06.03 gitt sitt tilsvarende svar til Konkurransetilsynets varslede inngrep. De imøtegår der både begrunnelsen for - og konsekvensen av et inngrep. Når det gjelder avtalen mellom TINE og Kavli sier de at Konkurransetilsynet ikke kan treffe vedtak med tilbakevirkende kraft, og at Konkurransetilsynets analyse må gjelde eksisterende avtale som ble inngått 27.03.03. TINEs omtale gjelder i hovedsak derfor den nye avtalen med Kavli. Etter henstilling fra TINE er også de to største industrikundene, Orkla og Kavli, blitt gitt anledning til å uttale seg vedr. Konkurransetilsynets varslede inngrep. Konkurransetilsynet har ikke fattet endelig vedtak i saken som er reist av SF. Konkurransetilsynet oppgir at de sikter mot å sluttbehandle klagen fra SF i løpet av høsten.

Kavli sin begrunnelse for at de ikke kjøpte ost fra SF

I forbindelse med SFs klage til Konkurransetilsynet reiser Konkurransetilsynet i brev av 07.06.02 flere spørsmål til Kavli. De spør bl.a. om årsaken til at Kavli i den aktuelle perioden kun benyttet TINE som leverandør av ost til smelteostproduksjon, og hva som var årsaken til at SF ikke hadde en større del av leveransene av ost til Kavli.

Kavli skriver i sitt brev til Konkurransetilsynet 28.06.02 at de i 1998 kjøpte gulost fra SF, men at denne osten ga smelteost av dårlig kvalitet. De skriver videre at de som en følge av produksjonsproblemene, og at partene ikke ble enige om pris, stanset kjøp av gulost. I juni 2001 ble det inngått en avtale mellom Kavli og SF om kjøp av gulost, uten noen øvre kvantumsgrense. De skriver også at gulosten fra SF fortsatt er av en slik kvalitet at den ikke kan brukes alene, men brukes kun som innblanding sammen med ost fra TINE BA.

Konklusjon

SF begrunner sitt forslag om kompensasjon fra Omsetningsrådet hovedsakelig i to forhold knyttet til TINEs virksomhet, som etter deres mening har ført til at ost av smelteostkvalitet i praksis var umulig å omsette innenlands:

- a) at TINE som markedsregulator ikke hadde klarert totalmarkedet slik at det kunne være mulig for andre aktører å sluttsegge seg i innenlandsmarkedet, og
- b) manglende konkurranseøytralitet i reguleringssystemet når TINE gjennom sin avtale med Kavli gjorde det umulig for SF å selge ost som råstoff til Kavli sin smelteostproduksjon.

Slik SLF vurderer det, kan saken som reises av SF ikke anses for å være et avsetningstiltak i omsetningslovens betydning, og anses heller ikke å være hjemlet i omsetningsloven eller i Omsetningsrådets forskrifter. Markedsregulering kan videre ikke skje gjennom andre enn markedsregulator dersom dette ikke er spesifikt nevnt.

Det er også vurdert hvorvidt SF kan ha krav på kompensasjon fordi markedsregulator har opptrådt på en erstatningsbetingende måte slik at Synnøve Finden har krav på dekning av eventuelt påfølgende tap. SLF legger til grunn at Omsetningsrådet normalt ikke hefter for eventuelle feil som markedsregulator måtte ha begått. Dersom eventuell erstatningsbetingende opptreden fra markedsregulators side har påført SF et tap, er det et forhold mellom TINE og SF.

Etter SLFs vurdering tilsier heller ikke en gjennomgang av reguleringssystemet som sådan, at det er tilstrekkelig sterke grunner for å foreta en bevilgning fra omsetningsavgiften på melk til SF ut fra en skjønnsmessig vurdering.

SLF foreslår etter dette at det ikke anvendes midler fra omsetningsavgiften på melk for å kompensere det tapet som SF anfører at de ble påført ved omsetning av ost av neddømt kvalitet i perioden 1997-2000 slik det er beskrevet i notat av 10.01.02. En har etter dette ikke foretatt noen nærmere vurdering av notatets forslag til beregning av størrelsen på en slik kompensasjon.

I samsvar med det ovenstående gjøres følgende

Vedtak:

Arbeidsutvalget foreslår at Omsetningsrådet gjør følgende vedtak:

Omsetningsrådet gir ikke Synnøve Finden ASA kompensasjon for anført tap ved omsetning til eksport av neddømt ost fra perioden 1997-2000 av midler i fondet for omsetningsavgift på melk.

Møtet var slutt kl. 13.00.